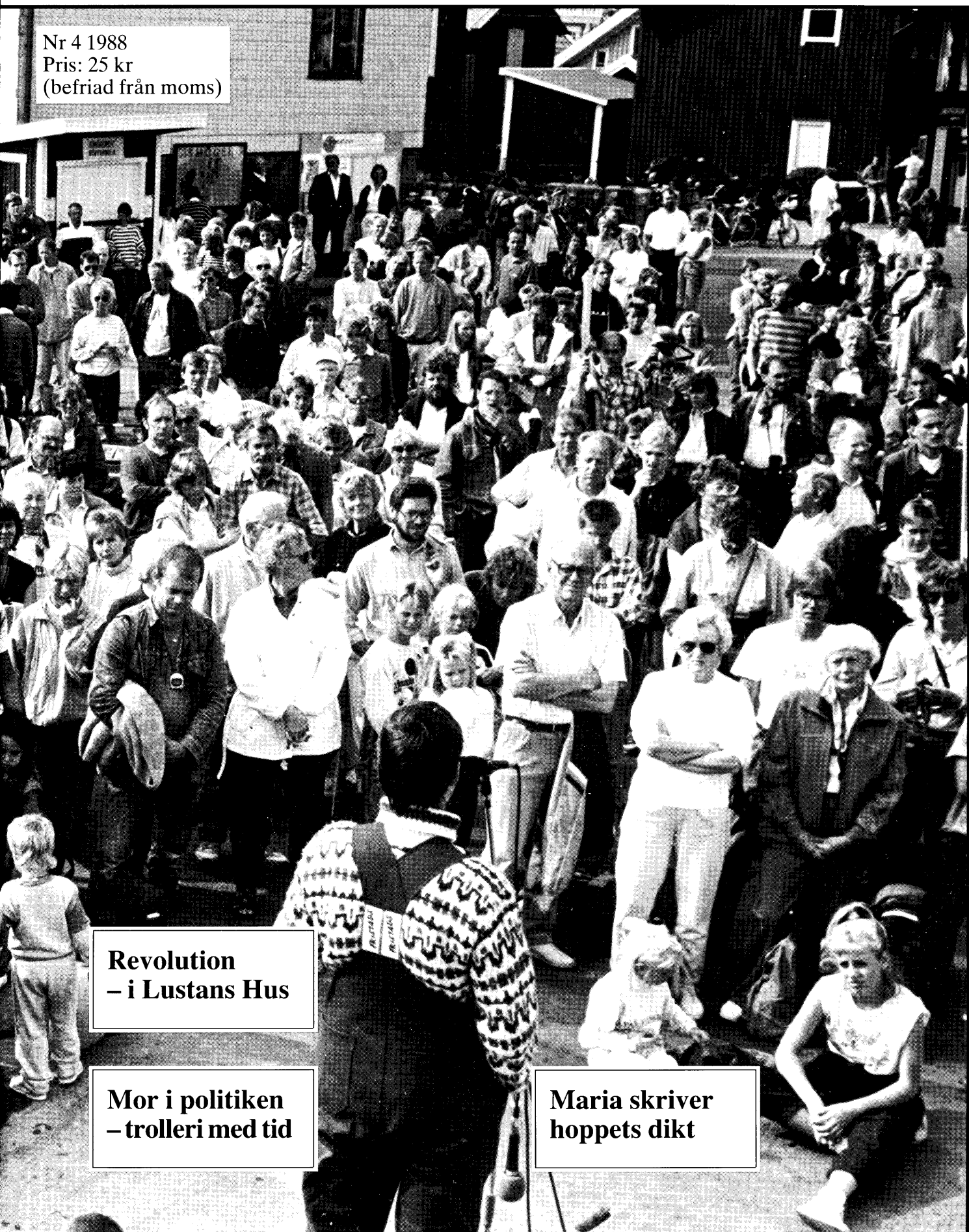

vi människor

Nr 4 1988
Pris: 25 kr
(befriad från moms)

**Revolution
– i Lustans Hus**

**Mor i politiken
– trolleri med tid**

**Maria skriver
hoppets dikt**

Smögen den 27 augusti: 1000 personer.
Helsingborg den 3 september: 10 000 personer.
Göteborg den 10 september: 2 500 personer.

Det handlar om att rädda livet i haven och skogarna.

De som kämpar för detta blir hela tiden fler.

I sommar har havet fått ta emot mycket stryk.

Alla vet att sälarna dött i tusental.

Människan står på nästa trappsteg i näringskedjan.

En jäsande oro mynnar ut i manifestationer av olika slag.

Om ingenting görs från politikernas sida kommer aktionerna att bli alltmer aggressiva.

I dag är hotet mot miljön allmänt känt, och ses av de allra flesta människor som det mest angelägna problemet att ta itu med.

Därför måste politikerna och industrin ta sitt ansvar på allvar, och verkligen ta upp kampen mot gifterna.

Det måste bli lönsamt att satsa på livet.

Kräv av politikerna att sätta miljön som den viktigaste punkten på dagordningen!

VI MÄNSKOR utges av Svenska Kvinnors Vänsterförbund. Nr 4 1988. POSTADRESS: Barnängsgatan 23, 116 41 Stockholm tel: 08-40 92 05. ANSVARIG UTGIVARE: Aase Bang. REDAKTION: Monica B:son, Marie-Louise Carlberg. PRENUMERATION: 100 kr. Stödprenumeration 150 kr. Gåvoprenumeration 85 kr. POSTGIRO: 90 24-1.

I MÄNSKOR utkommer med 6 nr/år. REDAKTIONSKOMMITTÉ: Susanne Björkenheim, Emma Maldonado-Gac och Erni Friholt. Redaktionen ansvarar endast för beställt material. TRYCK och SÄTTNING: Karlstads-Tidningens AB Tryckeri, Box 70, 651 03 KARLSTAD. OMSLAGSBILD: Monica B:son.

SVENSKA KVINNORS VÄNSTERFÖRBUND

Bilden här intill visar en demonstration på Smögen, när miljövänner protesterade mot havsdöden. Men det var ju inget om det på TV eller i tidningarna?

Nej, att havet dör har vi vetat länge, och att folk demonstrerar är inget nytt. Om någon hade slängt en brandbomb mot polisen, hade kanske massmedia reagerat. En vanlig, lugn demonstration är däremot en "icke-händelse".

En annan "icke-händelse" var Nordisk Forum i Oslo i augusti. Då samlades mer än 10 000 kvinnor från alla de nordiska länderna under en hel vecka.

Vi som var där kunde välja mellan hundratals föreläsningar, debatter, utställningar, konserter, teaterpjäser och spontana happenings. Vi diskuterade fred, miljö, makt, solidaritet, boende, vård, barnprostitution, u-lands-politik, kvinnlig värnplikt, kollektivtrafik och mycket annat.

Programmen var lika mångfaldiga som livet självt.

Vi kom från olika kulturer och hävdade olika politiska åsikter. Ibland blev diskussionerna hetsiga, men vad vi minns är glädjen och styrkan hos alla dessa kvinnor.

Men massmedia var inte där.

Nordisk Forum bojkottades nästan totalt på förhand. Den enda information som gick ut om konferensen, förmedlades genom kvinnoorganisationerna medan allmänheten hölls utanför. I Oslo visste inte taxichaufförer vad som var på gång på universitetsområdet en bit utanför centrum.

Efteråt fick vi några snuttar i Dagens Nyheter, och naturligtvis rapporterade Radio Ellen. Tack och lov att vi har Radio Ellen!

Norsk och dansk TV gjorde gemensamma program som visades varje kväll under veckan. Då var svensk TV inte intresserad.

Massmedia ursäktar sig kanske med att internationella kvinnokonferenser har det varit förut, med några års mellanrum: Mexico 1975, Köpenhamn 1980, Nairobi 1985, Moskva 1987. På den andra sidan har det ju varit en och annan fotbollsmatch genom åren, och i många ögon är de alla tämligen enahanda. Vinner inte det ena laget, så vinner det andra.

Sanningen är den, att trots alla vackra ord om jämställdhet är kvinnornas värld och kvinnliga värden fullständigt ointressanta i maktens korridorer. En och annan kvinnlig gisslan på toppnivå ändrar inte detta faktum.

I årtal har kvinnor som arbetar inom den offentliga sektorn försökt göra sig hörda med sina protester mot nedskärningar, svängremspolitik och urholkningarna av vår välfärd. De har haft svårt att komma till tals. Låga löner och omöjliga arbetsförhållanden gör sig inte så bra på löpsedlarna.

Massmedia har ett stort ansvar när det gäller att spegla den värld vi lever i. Men när medierna missbrukar sin makt, genom att förvränga eller förtiga, när de undanhåller oss information för att istället söka sensationer och "affärer", då kan de komma att hota demokratin.

Aase Bang

Arm i arm går Kerstin Folkesson och Agda förbi gärdesgårdarna ner till Agdas brygga vid viken i Mörtsunda.

En dag i de gamlas tjänst

–De kallar oss städkärringar, men jag är varken städtant eller hembiträde. Jobbet är mycket mer socialt. Jag lindar ben, pratar, tar de gamla med ut på en åktur, hjälper dem handla skor i Norrtälje. **Kerstin Folkesson** låter bestämd där hon sitter bakom ratten i kommunens bil, på väg ut på dagens första hembesök.

I sex år har hon arbetat som vårdbiträde inom hemtjänsten i Bergshamra, ett litet samhälle med 440 invånare utanför Norrtälje, och omgivande bygd. Hon tycker att hon hamnat alldeles rätt.

–Det är inte så jobbigt som många tror, säger Kerstin som tidigare städade och hjälpte till i köket på en fackförbunds-skola.

–Jag trivs bättre nu. Det här är mycket friare. Jag får komma hem till tanterna och farbröderna och se hur de har det.

Och det där med två timmars utmätt tid hos den ena pensionären och en tim-

ma hos den andra, tar Kerstin inte så hårt på.

–Jag tror inte de andra gör det heller. Jag ser ju själv om det behövs städas. Vill vi göra något roligare, ta bilen och åka ut någonstans, skjuter jag upp städningen en vecka.

Ingen av pensionärerna "står med tidtagarur" sedan alla började betala samma avgift.

VIKARIEPROBLEM

Kerstin har kort hår i nacken, breda höfter och runda, starka armar. Man känner sig trygg i hennes sällskap, lätt av hennes skratt. Utanför bilfönstret smeker solen de gröna beteshagarna, lockar lövträden att veckla ut sina blad.

Det är söndag förmiddag, försommarens andra riktigt varma dag. Den första, i går, jobbade Kerstin mellan halv ett på da'n och halv tio på kvällen. Sen sov hon jour över natten på det åldersstigna ålderdomshemmet Rosenlundsgården.

Kerstin gäspar lätt. Klockan sju i morse var hon på benen och hjälpte till med morgonkaffet. Gruppchefen Monica, som inte lyckats få tag i någon sjukvikarie, hoppade också in och hjälpte åldringarna att komma ur sängen.

Ännu får kvinnorna kånka kisshinkarna, som de sätter in hos de gamla för natten, genom korridorerna. Men om något

år ska de slippa. Hemmet, som bara har en enda dusch i dag, ska byggas om till moderna servicelägenheter med badrum, toalett och kokplattor.

–Vikarier är största problemet, särskilt på helgerna, säger Kerstin när hon svänger av vid vägskylden mot Länna kyrka.

–Jag beundrar vår gruppchef, att hon orkar. Hon har en enorm press på sig.

ONT OM UNGDOMAR

Kanske måste de höja lönerna för att få ungdomar till hemtjänsten, gissar Kerstin försiktigt. Själv tjänar hon drygt 7 000 kronor i månaden, inklusive ob-tillägg, på sina 30 timmar i veckan.

–Ungdomarna måste få prova på jobbet på försök några veckor. Jag tror det är enda chansen.

Det rödtrimrade församlingshuset i Länne, omgivet av äppelträd, fågelkvitter och lysande gula maskrosor, dyker upp. Utanför i trädgårdslandet, där trettio olika sorters kryddor tidigare trängdes med morötter, rödbetor och kålrötter, jobbar Arvid, 88 år, koncentrerat under den gassande solen. Bredvid honom på marken ligger hans båda kryckor.

Han lyser upp när Kerstin tar honom i armen.

–Jag har varit ute och skyfflat ogräs någon timma, berättar han, tänkte jag skulle prova. Men när jag böjer mig ner får det runt i skallen.

–Du borde ha mössa, uppfostrar Kerstin. Ska jag skälla på dig?

–Nej, svarar Arvid med ett snabbt skratt. Då växer ju inte håret.

Han plockar långsamt upp kryckorna och stödjer sig fundersamt på en av dem.

–Man orkar inte lika mycket. Förr hann jag skyffla jorden ända dit bort på den här tiden. Han pekar med kryckan. Så klarade Arvid, som tjänat sitt bröd både på åkern och i skogen, sina grönsaker, trots att han inte hade något vatten. Han vände upp den fuktiga jorden.

–Man orkar inte lika mycket, upprepar han.

–Hade du trott det då? Kerstin skratrar rättframt åt hans förvåning över att krafterna inte tilltar med åldern.

–Njae, neddger Arvid och faller in i skrattet.

I Kerstins kölvatten tar han sig sakta fram på kryckorna, uppför sluttningen mot huset. Rullatorn som han fick när han ramlade i vintras står utanför trappan. Hjulen är för små.

BARA ETT BEBOELIGT RUM

I morse hjälpte nattpatrullen Arvid att komma ur den gamla järnsågen vid ena kortväggen i hans kombinerade kök, mat- och sovrum. Husets enda beboeliga rum. Det är inte mer än två år sedan Arvid fick en modern elektrisk spis, rinnande vatten och toalett.

Han tittar tveksamt på mig flera gånger han bestämmer sig.

–Det var skönt, säger han med välbehag när han sträcker ut sig på sängen som Kerstin bäddat. "Ska du gå och lägga dig när du har främmande", brukar Ulla-Britt säga, avslöjar Arvid.

Ulla-Britt är hans "trotjänarinna" från hemtjänsten. Den enda som klarar hans gamla, krångliga konservöppnare "som ett tjohej" och bestämt viftar undan honom när han kommer för nära diskbänken: "Häng inte här!"

Efter idoga försök tvingas också Kerstin ta den modernare öppnaren till hjälp, för att få upp leverpastejen till Arvids kvälls- och morgonsmörgåsar.

Hon fiskar upp en bit falukorv ur frysen i det orestaurerade rummet intill. Församlingens pengar räckte inte till det rummet också, förklarar Arvid.

Kerstin påminner om när han bodde en trappa upp, tillsammans med vedspisen som rykte in. Då fick tjeerna släpa

vedsäckarna uppför den smala trappan och bära vattenhinkarna från brunnen på ett ok, samma väg.

ARVID BERÄTTAR

När Kerstin är klar med disken sätter hon på kaffepannan. Doften fyller rummet och när vi slagit oss ner vid kakbordet lockar hon ur Arvid några av äventyren från hans många resor.

En stund senare sitter han med oss i bilen. Han följer med en bit på vägen, för att få sig en promenad hem. Vi vinkar av honom och Kerstin kör mot Edith och Sven.

Vägen blir allt krokigare och skumpigare. Sista biten går på snedden över en uppskjutande bergknalle. Där trodde Kerstin att hon skulle välta, första gången.

–Hallå! Hur är det, frågar hon Edith som rullar oss till mötes i tamburen i sin rullstol.

–Det är bara skit med mig, svarar Edith lågt.

En stund senare, när Kerstin låter diskvattenet rinna ur hon, tillfogar Edith.

–Att det skulle bli så här dåligt kunde jag aldrig tänka mig.

Hennes man Sven, "bara 87 vårar" säger han själv, ser numera till att de båda får mat i sig.

Kerstin och Arvid utanför hans rödtrimrade stuga i Länna.

– Att du vill bo där uppe i skogen, säger de. Men kan det bättre vara, undrar Arvid.

Edith försjunker i egna tankar.

–Så du fick inte komma hem till gubben din i morse, frågar han. Ett jävla sätt när du var borta hela natten.

Sven och Edith tittade på TV i går kväll. Men det var som vanligt ingenting, sammanfattar Sven som arbetat som grovarbetare på vägverket i 14 år. I dag tänker han ligga i hammocken tills ungarna kommer. Det är mors dag.

När Kerstin bäddat slår hon sig ner bredvid Sven i kökssoffan och tar emot apelsinen som han sträcker fram.

TILLRÄCKLIGT MED FRUNTIMMER

–Ni behöver inte komma hit i kväll, säger han. Då blir det så mycket fruntimmer här ändå.

Edith håller våra händer länge när vi tar adjö. Sven följer oss ut.

–Du ska vara rädd om dig, Sven, så Edith får vara hemma, uppmanar Kerstin.

–De har det bra på sjukhuset med, svarar Sven. Men det är ju inte som hem-

ma förstås.

Kerstin styr åter mot Rosenlundsgården för att äta sin frukost-lunch. Först i slutet av förra året infördes raster. Dess förinnan jobbade de sex timmar i sträck.

–Det mårde inte magen bra av.

Kerstin har fyra barn, men bara "lilljantan" Maria bor kvar hemma i villan i Bergshamra. Mannen Arne är elektriker och ofta borta på jobb kvällar och helger. Hans mamma bor på nedre botten i huset, som de övertagit efter Arnes föräldrar.

–Hon ramlade och bröt sig. Egentligen skulle hon ha fått en avlastningsplats på hemmet en tid, men hon tjtade sig hem, sa att jag var sjuksyster.

–Det blir ju att jag ställer upp. Och Arnes syster, som bor en bit ifrån. Jag får se hur länge jag orkar. Sen säger jag ifrån.

DÖTTRARNA STÄLLER UPP

De anhöriga måste ställa upp mer, när institutionerna avvecklas, konstaterar Kerstin.

–Mest blir det döttrarna förstås.

–De gamla känner att de ligger andra till last, säger ofta: "Det vore lika bra att jag inte fanns".

Men då hade ju jag och de andra inget jobb, brukar Kerstin trösta.

–Det största felet vi kan göra är att tala om att vi har ont om tid. Jag sa det till en kvinna en gång och det gör jag aldrig om. Jag hade bara en timme på mig för tidningsläsning när hon började räkna upp en massa saker.

–Hon började gråta. . . . Så jag gjorde faktiskt allt hon bett mig om. Och läste tidningen också. Den dagen jobbade jag över.

KÖR TVÅ-TRE MIL OM DAGEN

När Kerstin ätit sätter vi oss i bilen igen för att åka till Mörtsunda. Två-tre mil om dagen brukar hon köra. Nästan sju blev det en dag när hon körde ut alla matlådorna från Rosenlundsgårdens kök.

Egentligen slöseri med folk att hem-tjänsten ska sköta det, tycker hon. Det borde gå att lösa på något sätt.

Kerstin knackar på hemma hos Agda. Inget svar.

–Agda, ropar hon men stugan verkar öde. Hon blir orolig, går runt huset och försöker glutta in genom fönstren, där hon kommer åt.

–Vänta! Nu tyckte jag att jag hörde något.

Men inget händer.

–Det är fördraget i badrummet. Vad läskigt. Det brukar det inte vara. Vi får åka upp till Janne, hennes brorson, avslutar Kerstin.

Det huset är lika öde. Vi åker vidare till svägerskan Greta.

–Hej, vet du var Agda är? Jag vart så rädd.

–Det är ingen fara med henne, lugnar Greta. Jan har henne med sig. De är i Missionshuset.

Kerstin pustar ut. På väg mot Tyra och

Elis i Riala berättar hon om hur hon och polisen bröt sig in hos en annan gammal tant, som ramlat och blivit liggande ensam hemma en helg.

VAD SOM HELST KAN HÄNDA

–Vi förstod det eftersom vi burit in ved på fredagen och den låg orörd på måndagen.

–Fyra dörrar var låsta. Jag hade bara en tanke: att komma in till henne, fort, fort. Hon blev så glad när hon såg mig. Hon kunde inte prata, men kramade om mig så hårt att jag trodde jag skulle kvävas.

–När ambulansen kom ville hon inte släppa mig. Det glömmer jag aldrig.

"Små, små ord av kärlek sagda varje dag sprida över hemmet solsken och behag", lyser en broderad väggbonad emot mig i Tyra och Elis hall. Tyra är 82 år. Elis 87. De sitter till bords, har just avslutat sin lunch.

Elis har skrubbsår på axeln. Han har ramlat tre gånger, berättar Tyra. Hon är glad över trygghetslarmet, men bekymrad över att behöva vänta tjugo minuter, en halvtimme på att någon ska komma när de ringer. Kerstin bäddar och hämtar soppsåsen i badrummet.

–Det är här Elis har ramlat, visar Tyra.

–Det måste vara oroligt för dig med, säger Kerstin.

–Ja, men Elis vill ju inte ha hjälp. Han vill klara sig själv.

Äntligen får Agda göra årets första, efterlängtnade besök ner till sin brygga i Österviken, vid Kerstins sida.

När vi stiger ut på trappan ljuder kyrkklockorna ut över de röd- och vitbrokiga korna i beteshagen. Det är konfirmation i Riala kyrka.

–Var rädda om er, säger Kerstin till Tyra.

–Vi försöker men det händer saker ändå.

Vi går en ny tur till Agda som får sin medicin, kaffe och smörgåsar. Kerstin viftar bort hennes skuld känslor över att hon "försvann" hemifrån.

–Tänk inte på det. Det är bra att du är ute och rör på dig, Agda.

Agda är gammal bondgumma som "allt mjölkat kor i sin da'r", berättar hon. Håret är hopdraget i en tunn, grå fläta i nacken. Hon bär vit ylletröja och svart kjol över de kraftiga benen. Agda är bekymrad över att minnet ofta sviker.

AGDA VILL BO HEMMA

–De pratar om ålderdomshem men jag tycker att jag har det så bra här, så länge jag orkar hålla på. Jag är så glad åt min stuga. Agda tittar vädjande på Kerstin.

–Det är klart du ska bo kvar. Vad ska du på ålderdomshem och göra?

Från stolen på baksidan av huset kan Agda se ut över Österviken, men hon har inte varit nere på bryggan i år än.

–Ska vi gå dit, undrar Kerstin och tar henne under armen. Agda förundrar sig över det låga vattenståndet. Hon pekar ut husen och berättar vem som bor var.

Vi lämnar Agda med löfte om att matlådan kommer om ett par timmar. I bilen ger Kerstin mig nyckeln till sitt lugn:

–Jag är fyllda femtio år och tänker inte stressa. Det är så onödigt, ingen tackar en för det. Jag utsätter mig inte för det. Jag har min dotter Maria där hemma.

–En av tjejerna på jobbet sa: "Jag springer och springer men hinner inget ändå. Men du, du hinner du". Och så är det nog. Man hinner inte mer för att man stressar runt.

Justina Öster
Text och foto

FOTNOT. När jag avslutat reportaget om Kerstin läser jag om en tävling som socialförvaltningen i Göteborg anordnat, i syfte att finna ett ord med bättre klang än vårdbiträde. "Människovärdesframkallare" lyder det vinnande förslaget.

HOPP FÖDER MARIAS DIKT

Maria Baez från södra Chile är en vardagens poet, en folkdiktare som gör poesi om vardagens bekymmer och glädjemen.

Foto: Emma Maldonado-Gac

"Hallå, hallå! Pichicolo, Pichicolo, meddelande till fru Maria Baez.

"Två personer från Santiago kommer med bussen idag. Vill ni vara vänlig och vänta på bryggan" upprepade Radio Reloncavi i Puerto Montt, en provins i södra Chile.

I Pichicoloområdet är radion kommunikationsmedlet. Det finns ingen telegraf station, ingen post, än mindre telefon.

När Maria fått beskedet om vår ankomst skulle vi hämtas vid bryggan i Pichicolo och fara till övernattningsstugan som ägs av fiskekooperativet "Mare Nostrum". Där skulle vi sedan bo under vår tid i Pichicolo.

REDAN NATT

För att ta sig till Pichicolo från Puerto Montt åker man först buss ett par mil, sedan färja och så buss igen, fram till bryggan. Det är bara 80 kilometer mellan Puerto Montt och Pichicolo men resan i den fullproppade bussen tar ändå 6 timmar. Men så går den också längst mycket smala och olycksdrabbade vägar. Ska man sedan som vi vidare till fiskekooperativet fortsätter resan i båt över ett sund.

När vi kom till byn var det redan natt och det enda som syntes i det backsvarta mörkret var stjärnorna.

På båda sidorna om den lilla bryggan där Maria skulle vänta på oss, ligger stora fiskdammar med laxodlingar, ägda av två utländska företag; ett norskt och ett kanadensiskt.

I södra Chile finns många fiskdammar av det här slaget, de exploateras av utländska företag, och där det är förbjudet för lokalbefolkningen att fiska.

MÄKTIGA BERG

I stället för Maria stod tre av hennes sex barn på bryggan. Den äldste av dem, han är tolv år, har just slutat skolan och håller på att lära upp sig till fiskare.

Det var han som körde båten, mycket skickligt, över till övernattningsstugan. Båten, med en liten femhästarmotor, hade en mindre båt på släp. I den satt en man och två kvinnor, den ena av dem med en tre dagar gammal dotter i famnen. De kom från sjukhuset i Puerto Montt, dit den blivande modern hade åkt helikopter från Pichicolo när hon skulle föda.

I Pichicolo bor ett hundratal familjer, de flesta Mapuche – eller Huillicheindianer.

Husen ligger långt från varandra, åtskilda antingen av havet eller av de höga berg, som finns överallt i Chile.

Det vanliga sättet att ta sig mellan de olika familjerna är med båt och man ser

ofta småbarn ensamma i roddbåtar.

Det var alldeles tyst i båten på färden över sundet till övernattningsstugan. Det enda som syntes var fiskstimmen, som lystes upp av båtens lampa och genom mörkret trängde känslan av storhet från de enorma bergen runtom.

DRÖM OCH VERKLIGHET

En halvtimme senare var vi framme. När vi steg i land stod Maria och väntade på oss. Maria följde oss till stugan, där det var varmt och skönt eftersom elden brann i stugans järnspis.

28-åriga Maria, som bara har gått i skolan tre år, är fiskekooperativets sekreterare och ansvarig för stugans skötsel och underhåll. Hennes man är fiskare och Maria försöker få de andra fiskarhustrurna aktiva i kooperativet. Där kan kvinnorna, enligt Maria, framföra sina åsikter och till och med få uppdrag.

Maria skriver också. På kvällen när hennes sex barn har lagt sig och mannen är ute på fiske. Då har hon lugn och ro.

Hennes dikter återspeglar hennes dagliga liv, men också hennes innersta förhoppningar. Som den dikt, som presenteras här.

Emma Maldonado-Gac

VÅRA STACKARS SYSTRAR OCH BRÖDER

Broder, som lider med mig
jag vill leva och lida med dig
Hur länge måste vi ha det så här?
Jag är mitt Kvarter
Jag är mitt folk, mitt fosterland, mitt Amerika
Jag är en enkel varelse
Jag är rösten som stiger mellan regnet och pampas
mellan havet och cordilleran
Jag är mitt folk som lider,
på mänsklighetens botten
Mitt folk ropar, mitt fosterland ber,
mitt Amerika bönfaller;
Jag fryser, jag är hungrig
mitt jag skälver och darrar
Broder, jag ropar till dig
jag ber dig, bönfaller
Det räcker nu, slå inte min kropp
som är av kött och blod,
som gör ont när den torterar mig
När ska du sluta?

Jag är kvinnan från landet
som sliter ut sig i förtid
i barnafödslar och hårt arbete.
Jag är kvinnan i ett av stadens skjul som
liksom genom ett under skaffar mat
till barnen där vi lever på gränsen till tiggeri
i detta samhälle.

Jag slår på radion, slår på teven
hjärtat vill brista inför så mycket orättvisa
Resten är bara reklam
För sånt jag aldrig får råd med
jag lyssnar och tittar men kan inte ens hoppas

Jag är flickan som springer på ängen
bland blommor och fjärilar
i regnet bland tistlarna, skrattande, gråtande.

Jag är det förödmjukade barnet
som i sin oskuldsfullhet inte vet vad som hänt
Min mamma har ingen mat att ge mig
därför tigger jag om bröd på gatorna
De fina herrarna säger till mig,
hör du, lösdrevare, ta den här brödkanten
jag behöver den inte, annars förstörs den bara
jag frågar mig, varför är de så orättvisa?

Jag är mannen som ber om frihet
mannen som ber om arbete
och som inte vill ha barmhärtighet
jag vill gå säker genom staden
utan rädsla för straff
men jag är rädd för att runt hörnet
väntar en typ som säger, du är arresterad
för extremism eller politisk verksamhet
Men för att glömma våldet
tar jag till flaskan
och glömmer att hemma väntar de på mig
jag är förtryckt och desperat

Jag är indianen som varje dag fräntas sin jord,
sin kultur och sin boskap
Jag är indianen som för sin hudfärg skull
föraktas och förtrampas
Ändå hoppas jag att jag en dag
tillsammans med mina bröder och systrar
ska segra och bli våra egna herrar
jag hoppas den dagen inte är avlägsen
så att vi kan leva i lugn och ro
vi latinamerikaner

Jag är morfadern trött av många år av lidande,
rynkig och långsam i min trötthet,
föraktad av de unga för min ålderdom
Alla tycker illa om mig
Men de tänker inte på
att också jag har kämpat.
Precis som du har jag arbetat hårt
också jag hoppas att vi en dag,
fattiga som rika, unga som gamla
ska alla vara bröder,
vi latinamerikaner!

Maria Baez
översättning Lisbeth Schultz

Andrea Andréén

— en märklig
kvinna —

Andrea Andréén i sin krafts dagar. Hon debatterade och levde med glöd för sina åsikter och blev respekterad för sin klokhet även i vidare kretsar.

Andrea Andréén blev ordförande i Svenska Kvinnors Vänsterförbund, (SKV) 1946. Hon efterträdde Kerstin Hesselgren, som av sagt sig återval. För vårt förbund blev detta år mycket betydelsefullt.

Under Andreas ledning valde vi då att gå in i en stor och bred internationell gemenskap, Kvinnors Demokratiska Världsförbund, (KDV).

Många vid den tiden framträdande och betydelsefulla kvinnor stödde bildandet av KDV och skrev under det dokument man gemensamt upprättade.

ACCIÓN FEMENINA

Stöd vårt projekt för att hjälpa kvinnor i slummen i Santiago.
Pg 5 13 23-4.
Märk talongen "Acción Femenina".

De uppmanade organisationer och enskilda kvinnor att stödja det nya världsförbundet med medlemsskap. Det blev inte så.

SKV blev det enda förbund i Sverige som anslöt sig till KDV, som kom att bli ett av de största internationella förbund som någonsin funnits och definitivt det största för kvinnor. Ett bevis på Andreas framsynthet och klokskap.

RESPEKTERAD

Andrea Andréén var när jag lärde känna henne närmare 60 år. Hon var en gracil och vacker kvinna med ett briljant intellekt. Hon blev en uppskattad och kunnig läkare, hon skrev böcker å yrkets vägnar, men också om världsproblemen. Hon var uppskattad och respekterad i vida kretsar även om man på grund av hennes radikala hållning inte alltid erkände detta.

Men hennes namn och därmed också vårt förbund blev känt världen över. Ännu idag kommer många kvinnor på möten och konferenser ute i världen fram till mig som råkar bära samma efternamn, för att förhöra sig om eventuellt släktskap. Äldre kvinnor nämner med stor respekt hennes namn.

GULNAT PAPPER

Hon fick Leninpriset för sitt arbete för fred och för kvinnornas och barnens rätt till en framtid i ett gott samhälle.

Av Andrea sammanställdes till SKV:s 50-års jubileum i Göteborg 1964 ett häfte som redogör för vårt förbunds start och historia fram till 1964.

Vid förbundets kongress samma år gav Andrea mig ett exemplar.

I detta fann jag en gulnad bit papper, ett klipp ur en tidning med en dikt av Josef Kjellgren. Jag vet inte hur den har kommit dit, men den ligger kvar där ännu idag. På något sätt hör den hemma där, som en speciell hälsning från Andrea.

Evy Andréén

Så här låter dikten:

Ännu under det bittra återtåget
Hur härligt svallar inte trotset genom
vårt varma blod
Vi kämpar ännu, vi kommer åter en gång
I morgon, om ett år, om hundra år
Våra hjärtans stora tro skall oupphörligen,
oupphörligen slå de väldigaste vapen
med maktlöshet.

Kvinnorna i Afghanistan

TJÄNAR PÅ REVOLUTIONEN

Dagligen nås vi av nyheter från krigets Afghanistan. Massmedia siar om kommunistregeringens snara fall, och ser fram emot att mujaheddin ska överta makten. Men hur ska denna gerilla, som inte har kunnat enas ens under nio års krig mot en gemensam fiende, kunna regera utan upprivande makt-kamper? Ska Afghanistan bli ett nytt Iran? Hur ska det gå med de sociala reformer som regeringen i Kabul försöker genomföra? Som vanligt är det kvinnor och barn som blir förlo-rarna.

I april deltog Aase Bang i en fredskonferens i Kabul. Den anordnades av AAPSO (Afro Asian Peace and Solidarity Organization), och Aase var där som representant för KDV, tillsammans med kvinnor från England, Portugal och Moçambique. I övrigt var den manliga dominansen kompakt. Av mer än 150 delegater från ett femtiotal länder var det bara elva kvin-nor. De togs om hand av den afghanska kvinnokommittén och fick tillfälle att delta i många intressanta studiebesök.

Kabul ligger på en högslett, omgiven av mäktiga fjällkedjor. När jag var där, var de branta, karga bergsidorna täckta av nyutsprungna, låga tulp-ner, och mandelträd och fruktträd stod i full blom.

Redan första dagen besökte vi Mar-tyrernas kyrkogård, där tusentals unga soldater vilar under enkla jordhögar. Vi fick också se en utställning som visa-de krigets grymhet i form av bilder på lemlästade barn, och där det fanns en stor samling av västerländska vapen, beslagtagna hos gerillan.

De utländska journalisterna, som kom från elva länder i öst och väst, fick besöka några byar en bit från huvudsta-den, och vi kvinnliga delegater blev bjudna till kvinnokommitténs hus och fick träffa ett tjugotal kvinnor: lärare, jurister, läkare, men också en äldre ar-beterska. Många av dessa kvinnor hade suttit flera år i fängelse under den förre regimen. Vi besökte också ett daghem, ett hem för föräldralösa barn, ett BB, Röda halvmånens kontor och en "kvin-noklubb", i realiteteten en yrkesskola för i första hand krigsänkor. Alla dessa institutioner hade kvinnliga ledare.

De afghanska kvinnornas situation innan revolutionen var svår. De hölls mer eller mindre instängda inom husets

fyra väggar, och hade inga mänskliga rättigheter. Inte mindre än 98 procent var analfabeter.

Revolutionen har tagit de första stegen mot kvinnornas frigöring. De har erkänts som fria och självständiga människor med samma rättigheter som männen. De har fått tillgång till många nya yrken. Men vi vet själva hur lång tid det tar att ändra attityder, även här i vårt upplyste västerländska samhälle, så det kommer nog att ta tid innan de afghanska kvinnorna blir jämställda. På gatorna var det i alla fall påfallande få kvinnor som bar slöja, och ingen an-nanstans har jag sett så många män som kånkade på barn!

Kvinnoklubben höll till i ett stor khuskomplex runt en inbyggd gård. Vi möttes av unga flickor i vackra traditionella dräkter. De gav oss blom-mor – anemoner och tulpaner. Blom-mor fick vi överallt, liksom vi servera-des te i vackra koppar, och skålar med mandel och russin och läckra kakor stod alltid framme.

Hit till kvinnoklubben kommer en-samstående kvinnor, oftast krigsänkor, och får lära sig läsa och skriva, förutom att de får en yrkesutbildning. Några

ganska unga flickor höll på att lära till-skärning med hjälp av gamla tidningar. I varje rum satt det kvinnogrupper och arbetade – de broderade de mest un-derbara dukar, sydde klänningar och overaller, stickade barnkläder och vävde mattor. I mattverkstan, där kvinnorna låg på knä och knöt trådarna för hand (varpen låg på golvet), var också en flicka i 10-års åldern. Hon kånkade på en baby som inte kunde vara mer än ett par veckor gammal. Mamman arbetade på golvet.

Man kunde också utbilda sig till damfrisörska, och kvinnor utifrån kom till damfriseringen för att bli fina. En affär ut mot gatan sålde kvinnoklub-bens produkter.

Efter att kvinnorna hade lärt sig ett yrke, kunde de antingen fortsätta att arbeta inom klubben, eller de kunde få hem tyger och garner och utföra jobbet på förläggarbasis. Det senaste kunde bli aktuellt om de saknade barntillsyn.

Annars fanns det ett daghem i kvin-noklubben. Det visades stolt upp, men det var mycket primitivt. Ett stort rum där 20 små järnsängar stod i täta rader. I ett hörn stod en glödhet spis, och mitt på golvet satt barnen runt ett stort bord med några få trasiga och smutsiga leksaker. En ung flicka hade hand om daghemmet. Detta var inget annat än en nödortförläggingsplats.

En helt annan pedagogisk medveten-het mötte vi på barnhemmet, där tusen föräldralösa barn hade fått ett nytt hem. De äldsta var kanske fjorton år, de minsta omkring sex månader. Allt var mycket enkelt och slitet, men bar-nen verkade tillitsfulla och trygga.

Alla vi pratade med längtade efter att det skulle bli fred, och satte sin för-hoppning till Geneveavtalet och till presidentens erbjudande om ett fritt återförenande. En ung man sa till mig: "Min far och min farfar sa att krig är ärorikt och spännande. Det är inte sant".

Man får bara hoppas att detta sargade land snart ska få uppleva fredliga tider, och att presidentens ord ska besinnas även i framtiden: "Bara fria mödrar kan uppfostra fria människor".

Aase Bang

Kulturrevolution i Lustans Hus

FÖR ATT KUNNA FÖR-
VANDLA ALL DEN HÄR
JÄVLA INFORMATIONEN
TILL KUNSKAP SÅ
BEHÖVS DET ROMANER!

Illustrationer: ULF LARSON

Det är "inne" med kultur. Se bara på Bok- och Biblioteksmäs-
sans massmediala succé, sponsringsdebatten, kulturstrejken,
förslagen om kulturkuponger eller kulturfonder, debatten om
kulturarvet. . .

Tidningsrubriker, ord, ord, jippon, pengar från Volvo och Co-
ca Cola.

Men hur är det egentligen? Undrar Ingrid Atlestam, biblioteka-
rie i Göteborg.

*Urholgade eller indragna anslag
till de fria teatergrupperna, spons-
ringspengar till det som ger "utdel-
ning", videovåldet, satelitkanaler-
nas spaghettitrassel som vräker sin
kommersiella sås rakt in i vardags-
rummet med Televerkets benägna
bistånd.*

*Mängden information i samhäl-
let fördubblas vart femte år, men
blir allt dyrare och oåtkomligare
genom ökad komplexitet, privati-*

sering och datorisering.

*Storföretagen satsar på egna
gymnasieutbildningar och hög-
skola, medan grundskolorna får
gå på sparlåga.*

*Analfabetismen i västvärlden
ökar, medan FLN-böckerna –
Flärd, Lidelse och Njutning –
översvämmar varuhusen.*

*Visioner eller hotbilder, men
hur är det då till vardags?*

Kulturen lever, mångfalden och ska-
parkraften är enorm. Vitala alternativ
finns vid sidan av de etablerade institu-
tionerna och organisationer.

Folkets Bio, Kulturdepartementet,
små profilerade bokförlag och kultur-
tidskrifter, konstnärskollektiv och cent-
rumbildningar – alla slåss för ökade
marknadsandelar. Men kampen sker på
olika villkor. Huvudmotståndaren kan
sammanfattningsvis – om än något ony-
anserad – kallas den amerikanska kultu-
rimperialismen.

Ska marknadskrafterna vara utslagsgi-
vande, kommer den nyskapande och tra-
ditionsbärande levande kulturen som
bygger på människors kreativitet och
möten med varandra alltid att vara i un-
derläge.

Det tar i stort sett lika lång tid att skri-
va en bok eller en pjäs nu som på Strind-
bergs och Shakespeares tid, medan an-
nan produktion har rationaliserats och
därmed förbilligats. Därför måste vi ha
en kraftfull kommunal och statlig kultur-
politik som "motverkar kommersialis-
mens negativa verkningar", som det så
vackert heter i 1974 års kulturpolitiska
mål.

POPULÄRASTE KULTURINSTITUTIONEN

Folkbiblioteken är vår i särklass mest utnyttjade kulturinstitution. Varje år använder mer än 60 procent av befolkningen något bibliotek, de flesta gör det betydligt oftare.

Bibliotekens besökare är betydligt fler än idrottsarenornas, men mindre högljudda och till en större del kvinnor och barn. Folkbibliotek är ingen händelse, inget evenemang, utan en självklar del av vardagen, därför har det inget massmedialt intresse vilket andra kulturella verksamheter har.

Utlånings- och besökssiffror slår alltid folk med häpnad. Man tror inte att alla andra också läser och lånar, för man pratar inte om det, lika lite som man berättar att man äter och sover.

Folkbiblioteken är en kommunal angelägenhet som budgetmässigt får ungefär samma del av kommunens kaka som u-hjälpen får av BNP, cirka en procent.

Till skillnad från övriga nordiska länder har Sverige ingen bibliotekslag, bibliotek är ett frivilligt åtagande för kommunen, vilket ger en mycket varierande standard i landets 284 kommuner.

För den tilldelade lilla kommunala kaksmulan ska biblioteken enligt Folkbiblioteksutredningen (SOU 84:23):

1. Föra en kamp för boken och läsandet.
2. Ge alla fri och jämlik tillgång till information.

Dessutom ska "folkbiblioteket spela en aktiv roll som initiativtagare och samarbetspartner i det lokala kulturlivet".

Denna tulipanaros ska förverkligas av landets 2000 folkbibliotek och 125 bokbussar av några tusen biblioteksanställda, de flesta deltidsarbetande kvinnor.

På många ställen görs det underverk med knappa resurser, tack vare att de flesta av dessa kvinnor är djupt engagerade och hängivna sitt arbete för kulturen. De känner en stark solidaritet och arbetsgemenskap.

Som så många andra värdefulla kvinnogemenskaper inom till exempel vård och omsorg, är det risk att denna nu slås sönder av det nya individrelaterade lönesystemet, som bygger på morot och piska enligt mönster från det privata näringslivet.

Att både fackföreningar och arbetsgivare är överens om att vi är villiga att "jobba häcken av oss" för att få 100 kr mer i månaden än arbetskamraterna är förnedrande, och innebär förmodligen en slutgiltig begravning av de idéer om demokratisering av arbetslivet som vi länge har kämpat för. Ofattbart att det kunde gå så rakt åt helvete!

VARFÖR BIBLIOTEK?

Bibliotek är en genial kollektiv lösning av både individuella och kollektiva problem vad gäller tillgången till information, kunskap och konstnärlig upplevelse. Våra nuvarande folkbibliotek har sina rötter i de gamla sockenbiblioteken och 1800-talets kommersiella lånebibliotek. Men framför allt är de samma andas barn som den allmänna folkskolan (1842) och folkbildningsrörelserna.

Åtskilliga gånger har folkbibliotekens målsättning utretts och diskuterats. Resultatet blir alltid detsamma. Spaltmeter vackra ord om folkbibliotekens centrala och livsviktiga roll i samhället, som grund för yttrande- och informationsfriheten, för barnens kulturella och språkliga utveckling, för bevarande av kulturarvet (vad det nu är för något?), för invandrarna, sjuka, handikappade, internerade, lågutbildade, arbetslösa etc. Ja, i stort sett allt och alla utom möjligtvis näringslivet och medelålders män i karriären.

BIBLIOTEK – FÖR VEM?

Detta var åtminstone sant fram till början av 80-talet, då det inträffade ett så kallat trendbrott. Det har blivit allt svårare

att under nyliberalismens, privatiseringens och egotrippandets decennium att få pengar till bibliotekens så kallade uppsökande verksamhet, för till exempel arbetsplatsbibliotek.

Nu gäller det istället att hänga med i det nya, tjusiga "informationssamhället". Biblioteken är ju proffs på information, och genom att marknadsföra sig hos nya grupper som företagare och organisationer, tror man sig kunna få högre status och nya pengar. Huruvida trendbrottet bara har med samhällsutvecklingen att göra eller även beror på ett ökat antal manliga biblioteksanställda, är ännu en oprövad tanke.

Som så mycket annat när det gäller det eventuellt annalkande informationssamhället, går det inte alls så fort och lätt som somliga hoppats. Man erbjuder svar på frågor som ingen ställer till kunden som i många fall redan har andra informationskällor.

Visst måste folkbibliotekens uppgift bli förändrad i ett allt mer kunskaps- och informationsintensivt samhälle. Visst ska vi utnyttja datorkraft och andra tekniska hjälpmedel för att kunna hantera nya informationsmängder. Det rubbar inte utan snarare förstärker den ursprungliga folkbildande målsättningen.

FRI OCH JÄMLIK TILLGÅNG TILL INFORMATION

Det krävs enorma resurser "att ge alla fri och jämlik tillgång till information", därför måste folkbiblioteken precisera och definiera sin specifika uppgift jämfört med forskningsbibliotek, myndigheter, organisationer, skolbibliotek med flera.

Folkbibliotekens tjänster ska vara fria. Att som Carl Bildt i årets valrörelse förordade avgiftsbeläggning av boklånen är djupt odemokratiskt och strider mot UNESCO:s biblioteksmanifest. Bildts motivering är att folk inte uppskattar det som är gratis. Är det manne ren luft att andas, som ska avgiftsbeläggas härnäst?

Vi kan bevara och förbättra välfärds-samhället även om inte alla kan simma, åka skidor eller spela golf. Men kan vi alla inte använda språket – läsa, tala, skriva och tillgodogöra oss andras tankar och erfarenheter – raseras själva grunden för vår kultur.

Den som föreslår avgiftsbeläggning av bibliotekstjänster har missat idén med folkbibliotek. Tillsammans med skolan och folkbildningsrörelserna är folkbiblioteken en förutsättning för vårt demokratiska samhälle.

Dessvärre finns stora stadsbibliotek där man inte har klart för sig vad man ska syssla med. Det köps in undermålig massmarknadslitteratur, med motive-ringen att folk ska få vad de vill ha. Det ger en kortsiktig poängseger i form av något högre utlåningssiffror. Men i längden sågar man av den gren man sitter på. Gratisprincipen måste kombineras med kvalitetskrav, annars går den inte att motivera.

VAD ÄR VÄRT ATT VETA?

Man drunknar lätt i informationsflödet om det inte struktureras. All information är inte viktig. Redan Sokrates frågade sig vad som är värt att veta. Nu måste man tillägga; till vilket pris och på vems be-kostnad?

Det är folkbibliotekets uppgift att fort-sätta den folkbildande traditionen att samlas och tillhandahålla det material som skapar möjligheter och ger underlag till att se mönster, samband och orsaks-sammanhang i den fragmentariska verk-lighetsuppfattning som lätt blir följden av en långtgående specialisering och som ökar informationsklyftorna.

Det är inte i första hand bibliotekets uppgift att tillhandahålla till exempel skötselråd för alla sorters krukväxter, hundar, bilar och datorer. Vi ska istället köpa in den bok som talar om att både krukväxter och hundra mår dåligt på grund av bilavgaser, och att på det pro-

blemet finns ingen datateknisk lösning.

Den starkes informationsövertag kan folkbiblioteken givetvis aldrig sätta ur spel, men den kanske kan rubbas något. Stark i detta samhälle är den som har makt, pengar och kunskap och det ena ger ofta det andra.

Makten och rikedomerna får man skaffa på annat håll, men kunskapen kan man söka på biblioteket. Där kan till exempel den lokala miljögruppen få hjälp att hitta mätvärden på den tilltagande förgift-ningen, gränsvärdestabeller och kemi-böcker, och sedan få utställningsplats för sina slutsatser.

BIBLIOTEKET – VÅR GEMENSAMMA SKATTKAMMA- RE

Tillgången till fri och jämlik information är även kopplad till möjligheten att kun-na använda sin yttrandefrihet. Även här har biblioteken en för demokratin livs-viktig uppgift.

För att på ett konstruktivt sätt kunna använda sin yttrandefrihet måste man ha något vettigt att säga. Man behöver kun-skaper. Därför bör biblioteket vara en garant för den fria tillgången till den del av mänsklighetens samlade kunskap och erfarenhet som är skriftligt dokumente-rad.

FOLKBIBLIOTEKET – DET FRIA ORDETS FORUM

För att kunna använda sin yttrandefrihet behöver man även ha ett forum om man inte nöjer sig med att skriva för byrålå-dan och sjunga på toaletten.

Biblioteket är ett demokratiskt forum för det som inte är kommersiellt gång-bart, för det som är kontroversiellt, al-ternativt, smalt eller udda. Förutsatt att det inte strider mot de mänskliga rättig-heterna och har en rimlig konstnärlig kvalitet.

FOLKBIBLIOTEK – LUSTANS HUS

Information, Kunskap, Fakta, Dator-kraft, Makt, Kulturarv, Kvalitetslittera-tur, allt detta låter som anlig hälsokost med mycket fibrer. Finns det då ingen plats för Lustan på dessa präktiga sam-hällstillvända men fattiga folkbibliotek?

Jovisst är det den ohöljda rena läslus-tan som fortfarande härskar på bibliote-ken. Att förmedla härliga, ljuvliga tel-gestensromaner som tar bokslukaren med till svindlande höjder bortom sol och måne och härifrån till evigheten är

och förblir folkbibliotekets största upp-gift.

Att erbjuda alla att leva många liv i skilda världar, svunna och kommande ti-der är den oändliga rikedom som littera-turen inbjuder till genom biblioteken.

Skönlitteratur ger outtömliga möjlig-heter att i denna förvirrade tid, då ide-ologier och religioner tappat sitt grepp och många letar efter ny verklighetsupp-fattning och nya normsystem, berika och fördjupa människors sökande.

Litteraturens betydelse är enorm. Varför skulle annars författare tystas och böcker brännas?

"Folkbiblioteken ska föra en kamp för boken och läsandet". Så formulerar Folkbiblioteksutredningen detta stora, svåra och spännande som arbetet med att bevara och levandegöra gångna tiders och nutida litteratur är för folkbibliote-ken, nu när andra mer genomslagskrafti-ga medier konkurrerar om människors tid och fantasi, och böcker i bokhandeln är en färskvara, med utgången datum vid bokrean.

BIBLIOTEKET ÄR FANTASTISKT

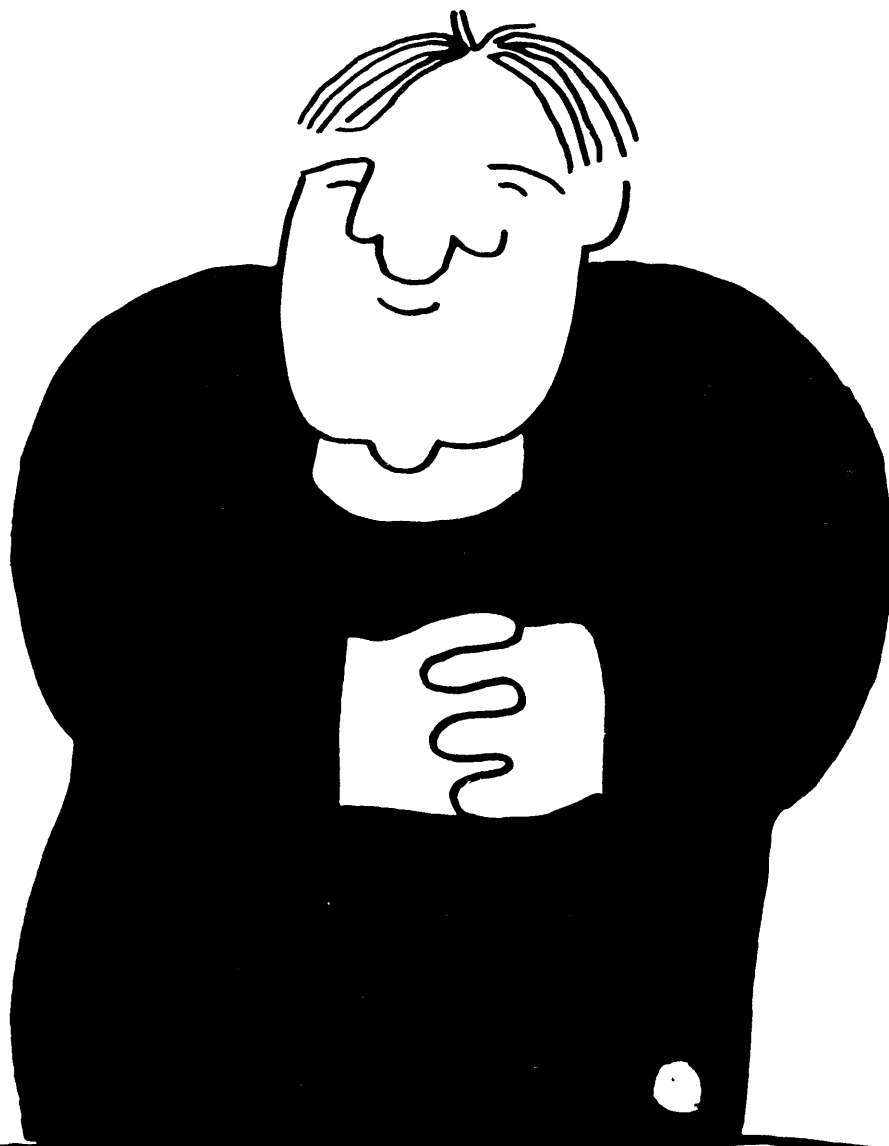
För några år sedan genomfördes en rik-somfattande bibliotekskampanj med mottot "Biblioteket är fantastiskt", och det är ju helt sant. Men det skulle vara ännu mer fantastiskt om:

- * Folkbiblioteken hade minst samma öppethållande som varuhus, videout-hyrare och Pressbyrå. Dessutom skulle det ge många nya, meningsfulla jobb utan några investeringar.
- * Folkbiblioteken hade generösa anslag författaraftnar, teater, film, musik, ut-ställningar, föredrag etc. Tänk vilken mängd arbetstillfällen det skulle ge alla kulturarbetare!
- * Folkbiblioteken hade resurser att ha biblioteksservice på alla arbetsplatser och institutioner av en viss storlek.
- * Folkbiblioteken hade möjlighet-ekonomiskt och juridiskt- att låna ut kvalitetsfilm och delar av Sveriges Ra-dios produktion på video.
- * Folkbiblioteken lånade ut konst, mu-sikkassetter, CD-skivor m.m.
- * Folkbiblioteken tillhandahöll skriv-maskin, ordbehandlare, utställnings-skärmar m.m.

INTE DEL AV KAKAN

Det borde vara lika självklart att utrusta varje hem, institution och arbetsplats med den nya nationalencyklopedian, som det tycks vara att förse dem med ka-bel-TV.

JÄ MIN SON, JAG HOPPAS
ATT FÅ SE DEJ VID VÅRENS
INFORMATIONSUNDERVISNING!

Men inte kan man väl kräva pengar till kultur, när vi nu har vårdkris, miljökris och bostadskris?

Däremot kan man tydligen sälja nya Volvobilar och bygga motorvägar när världen svälter och förgiftas!

Det hela skulle kanske vara helt anorlunda om vi var kunnigare, mer solidariska, tolerantare, ja helt enkelt rikare i andan – det vill säga om vi satsade pengar på kollektiva lösningar på kulturområdet

istället för ett materiellt egotrippande.

Den offentliga sektorn är till stora delar resultatet av generationers kamp för ett bättre samhälle, grundat på solidaritet och jämlikhet. Det är utifrån de värderingar den ska försvaras.

Vi ska slå vakt om den offentliga sektorn, inte inskränkt för att rädda våra jobb, inte defensivt genom att pruta och rationalisera. Vi ska vägra debattera på motståndarens villkor.

Problemet är inte skattetrycket, utan den bristande medvetenheten om vart pengarna går.

Storföretagen gör rekordvinster, kommunerna samlar guld på kistbotten, medan lågavlönade, deltidsarbetande kvinnor sliter ut sig inom den offentliga sektorn.

Nittioåret lär ska bli kulturens decennium. Låt det bli kulturrevolutionens!

Ingrid Atlestam

VARFÖR BETYDER BARNEN SÅ LITE?

Tussilago i Malmö är femton barns hem på dagarna. Det var liv i luckan när VI MÄNSKOR tittade in en dag. Tussilago är ett kommunalt dagis mitt i det Malmö som blivit ett mekka för privat barnomsorg.

–Vi trivs med att jobba här, men visst vill vi ha det bättre, säger fröknarna.

De är tre heltidsanställda på avdelningen – Ann-Katrin, Barbara och Ingrid – och Eva som är halvtidsanställd.

Deras dagis har fyra avdelningar.

På daghemmet Tussilago i Malmö, gör man det mesta tillsammans. Snart får barnen var sin klump av degen att forma negerbollar med. Foto: SUSANNE BJÖRKENHEIM.

De privata daghemmen skapar klasskillnader

Det är inte dagisfröknarnas insats för barnen på Tussilago som plötsligt gjort Malmö känt på dagisfronten. Det är istället den nya givna med privata daghem som väckt uppmärksamhet. Redan på småbarnstadiet, skapas klasskillnader anser en del.

De borgerliga med moderaterna i spetsen fick makten i Malmö i valet 1985, med det rasistiska skånepartiet som vågmästare. Med dem inleddes orättvisan och privatiseringen. Malmö blev staden för en expansiv utveckling för enskilda privata dagis.

Tre år senare finns det ett 30-tal icke-kommunala daghem. Härifrån sköts kampanjen för att privatisera och segregera barnomsorgen.

"TERRORISTER"

Argumenten till privatiseringsvågen är många, allt från att "bryta

det kommunala monopolet" till att barnen blir "terrorister" på kommunala dagis.

Men det är bristerna i fördelningsprinciperna för de statliga och kommunala bidragen som är grunden till att privatiseringen varit så lätt att genomföra.

Statsbidrag till "alternativa" (privata) daghem är jämställda med statsbidragen till de kommunala. Det gäller daghem som drivs av föräldra kooperativ eller sammanslutningar som har anknytning till ideella organisationer.

Fram till juli 1986 bidrog kommunen med hyresbidrag, efter det har det delats ut platsbidrag på 15 000 kronor per barn och år. Det är det direkta bidraget (skattebetalarnas pengar) till privata dagis och det satte skjuts på privatiseringen. Därtill kommer ett startbidrag på 50 000 kronor.

OMFÖRDELNING AV PENGARNA

Vad som skett är en omfördel-

ning av statsbidraget till barnomsorgen. Man har sparar, bantat, skurit i de kommunala daghemmet och fört över till de privata.

Till stora delar har privatiseringen alltså finansierats genom att ta från kommunala dagis. Man har "sparat" genom att skära ner, minskat öppethållningstider, använt sig av överskrivningar, minskat personal och stängt daghem.

Detta har hänt på Rosengården och i Lindängen, bägge områden där borgarna inte får många röster.

I Lindängen stängdes det dagis där de flesta barnen var invandrarbarn.

Samtidigt har Malmö (våren 88) en galopperande dagiskö på 2 000 barn.

ATT GÖRA VINST PÅ BARN

Denna inriktning på socialförvaltningen har öppnat marknaden för spekulanter, det går att göra vinst på barn!

Endast i ett hänseende smäller kommunala dagis högre. Det är när blöjbarn och invandrarbarn ska placeras. För dem öppnades inte den privata, "alternativa" dörren.

Budgetplanen för 1988 var att spara ytterligare 7 miljoner i barnomsorgen!

Principen är: Den som vill starta ett privat dagis har bara att anmäla sig till kommunen. Bidraget kommer! Och de kan också stå i den kommunala kön!

Det kallas för – valfrihet!

Farhågan är att de nuvarande bidragsreglerna för barnomsorgen skrotas och vägen är jämnad för fri etablering av dagis i hela landet. Som i Malmö – med skattebetalarnas pengar.

MÅNGA PROTESTERAR

Men det finns motreaktioner. En sådan är bildandet av BOFF, Barnomsorgens föräldraförening, motsvarande Hem och Skola, på dagis. Och protesterna från personalen ökar på alla nivåer.

Barnen sitter tillsammans med sina fröknar i en ring och leker "Vem har tagit Karos ben"? Det är en sånglek. Två äldre töser sitter och läser för sig själva, de ska i dagarna sluta på dagis för att börja i den "riktiga" skolan.

Denna förmiddag får de vuxna verkligen stå i. Medan de äldre killarna går ut på gården – Barbara springer efter för att kolla att de har cykelhjälmar på – ska Ingrid bada med ett gäng och Ann-Katrin baka negerbollar med töserna.

VILDA SKRATT

Det finns en liten plaskdamm och där brukar barnen bada. De skvätter vatten på varandra och försöker under vilda skratt komma åt att dricka lite av vattnet. De vet att Ingrid inte gillar det.

Ann-Katrin tar de stora flickorna med sig och går till köket för att hämta socker, mjöl och kakao på rullbordet. Köket är annars Elenors domän. Idag är hon arg.

OTÅTA GOLV

Det luktar unket mögel i köket. Ena golvlisten har bullat upp sig och ur limningen väller det fram något som liknar lera.

–Vi har många gånger påtalat det, det är ju inte klokt att det ska vara så här, sä-

ger hon.

Det är med detta dagis som med så många andra. De är byggda med otåta golv eller dålig ventilation. Konstruktionsfel, säger myndigheterna. Flera av de anställda känner av detta genom huvudvärk, rinnande näsa och så vidare.

Töserna har lastat vagnen med bakat-teraljerna. Under tiden har småbarnen lekt med lera, den finns över hela bordet. Kladdigt. Ann-Katrin får torka. Sedan brer hon ut ingredienserna på bordet till det som ska bli negerbollar. Blandar, rör om och så har alla en klump smet framför sig och börjar rulla små bollar.

Det samlas några killar som noga följer med baket. De väntar på att få smaka.

Så blir det handtvätt för kladdiga fingrar. Ann-Katrin torkar ännu en gång av bordet. Ett lag går efter matvagnen medan de andra dukar.

ETT HEM

Efter maten är det dags för en tupplur för de små. Sexåringarna samlas kring Ingrid. Det är skolgruppen. Varje dag läser de tillsammans, och då passar Ann-Katrin på att ta rast.

–Detta är barnens hem en stor del av dagen, säger Ann-Katrin, därför är det viktigt att allt funkar och att barnen trivs. Det skulle inte gå att jobba annars.

Det är mycket att göra för de anställda på ett dagis. Och visst känns det otacksamt att samhället inte värdesätter deras insats bättre.

Varför är det annars så lätt att år efter år dra in på medlen till barnomsorgen?

Det visar hur samhället värderar dem som jobbar med barn. De ligger lågt i status och lågt i lön. De passar ju bara barn!

Det finns en stor erfarenhet samlad hos dessa kvinnor. Det är det positiva med kommunal barnomsorg. Samtidigt blir jobbet hela tiden alltmer pressat, med större barngrupper och färre arbetskamrater samtidigt som medlen minskar för inköp av nya leksaker och så vidare.

Men kvinnorna på Tussilago har en princip.

AGERAR GENOM FACKET

–Vi klagar inte inför föräldrarna. Det är på personalmötena vi talar om våra arbetsförhållanden och det är genom facket vi agerar, säger de. Föräldrarna ska inte behöva känna sig oroliga när de lämnar barnen hos oss. När tjänstemännen fattar politiska beslut som vi anser äventyrar tryggheten och kvalitén på vårt jobb, då säger vi ifrån, direkt till dem.

Susanne Björkenheim

Utbyggnaden av dagis går alldeles för sakta

År 1985 beslöt en enig riksdag om fullt utbyggt barnomsorg år 1991. Då ska det finnas dagis eller familjedaghem för alla barn till föräldrar som arbetar eller studerar. Barn som har hemmarbetande föräldrar ska ha rätt till plats i öppen förskola (lekskola) eller deltidsgrupp på "lekis".

I mycket beror det på kommunalpolitikernas vilja att satsa på den kommunala barnomsorgen hur målet förverkligas, dvs hur situationen är 1991.

Vad kommunerna helst vill ha för att satsa på full utbyggnad är höga statsbidrag och bidrag för att bygga nya barnstugor.

Redan nu varnar många instanser för en för långsam takt i utbyggnaden. En brist är att det finns en målsättning men ingen lag om hur kommunerna ska bygga bort köerna.

TILLBAKA

Någon direkt skillnad mellan socialdemokratiskt och borgerligt ledda kommuner i detta hänseende finns inte.

Malmö t ex kan med privata dagis visa att man fyller behovet. Det är mer traditionen, skattekraften och trycket i barn-omsorgen som är avgörande. Och där kommer den borgerliga sidans förslag om vårdnadsbidrag in i bilden. Att mamman stannar hemma med sitt barn och får ett bidrag på 15 000 kronor (41/dag) för det.

Borgerliga kommunalpolitiker väntar på att vårdnadsbidraget ska kunna realiseras och så bita av dagiskön. Det är en administrativ "reform", en utveckling av den gamla tanken att föra kvinnan tillbaka till hemmet där både hon och barnen isoleras.

Den tyngsta kritiken mot vårdnadsbidraget är att kvinnan har mycket svårt att senare komma ut på arbetsmarknaden, samt att vård i hemmet inte innebär sam-

ma pedagogiska omsorg som på dagis med utbildad personal.

PENGABRIST

Men den kommunala barnomsorgen är stommen i framtiden. Beräknat 80 procent av småbarnsföräldrarna vill ha det så.

I mångt är det brist på pengar som gör att kommunerna inte satsar fullt på kommunalt dagis. När statsbidraget minskar blir det nedskärningar. Det vet vi! Och bägge lägren i politiken "lovade" inför valet (1988) att fortsätta minska statsbidragen till barnomsorgen.

Hur planera för full behovstäckning 1991 när kommunerna förlorar så mycket av statsstödet?

Då hänvisas föräldrar att på egen hand klara av barnomsorgen, genom privata initiativ.

Vem tjänar på att den kommunala barnomsorgen slås sönder, och att företag gör inbrytningar och ekonomiska vinster på småbarns behov av vård?

FLYKT

Nedskärningarna har också lett

till personalflykt från barnstugorna, vilket är ett allvarligt hot mot utbyggnaden.

Varför är det ingen status att jobba med barn i dagens Sverige?

Att ensidigt försöka täcka föräldrarnas behov av barnomsorg utan att satsa på barnens egna behov genom pedagogisk dagis-verksamhet och att inte värdesätta personalens jobb, komma att hämma sig!

Krisen ses också i att antalet dagmammar (familjedagvårdare) minskat kraftigt. Dagmamorna skulle vara ett komplement till övrig barnomsorg, ett jämbördigt alternativ. Så är det inte, dessa förfördelas i allt.

•Slå fast att: Barnomsorgen ska ske i samhällets regi!

•Barnomsorgen bör vara en "fizon" skyddad för nedskärningar.

•Inte ge barnomsorgen tillräckliga resurser är att låta snålheten bedra visheten.

*Susanne Björkenheim
(SKV-Malmö)*

Där låg den, den bohuslänska graniten, mäktig, men ändå len som sammet i mjukt böljande former.

Efter tusen år av lagrad växtlighet, var berget nu avklätt och blottlagt för sprängning.

Det var en morgon mitt i sommaren, solen sken ner på bergets barskrapade och nästan oskuldsfulla nakenhet.

Då kom de, konstnärerna, med krita och kalk, med små, små penslar och stora piasavakvastar och alla sorters färger.

Deras språk är att måla, och vad de sa med sina bilder, växte fram över urbergets stora yta.

De målade drakar, de målade blommor och de målade män som med pilar försökte stoppa den annalkande förintelsen av berget.

*Med n
nyansen
namiten*

*Idag a
och det t
som mål*

*vit någo
Och a
att fara*

Det kom ungefär trettio konstnärer till Ödsmål. De hade blivit inbjudna av trädkrampare från trakten.

Ryktet spred sig snabbt och entusiasmen var stor. Fler skulle ha kommit om de bara hunnit fram i tid, eller inte gått vilse i skogen.

Lillemor Petersson och Barbro Reyman var två konstnärer som upplevde manifestationen FÖR naturen och MOT motorvägsbygget som både inspirerande och tillfredsställande.

Foto:

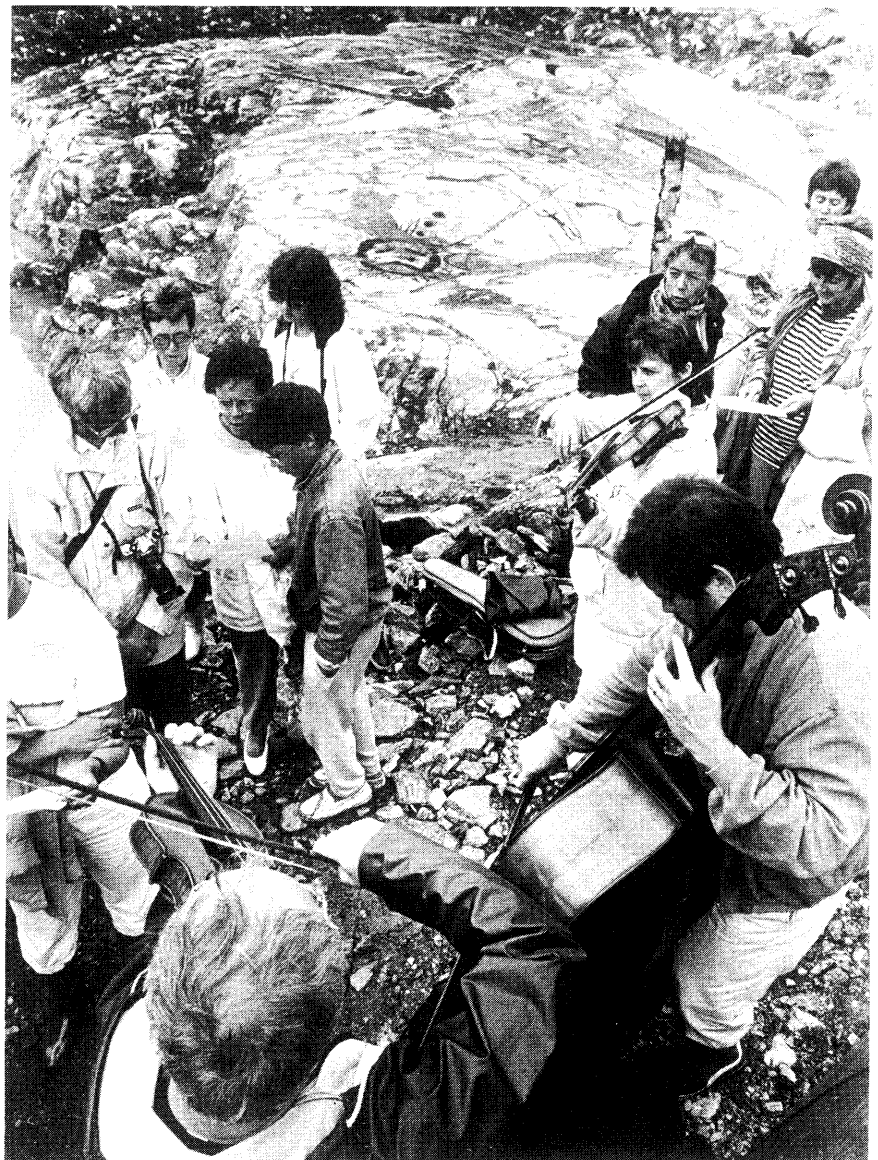
Lasse Mongs/ARX

rött, svart, vitt, ja med alla skiftande färger protesterade de mot krutet och dyngan.

Det är allt borta. Det finns inget berg kvar. Det finns inga målningar. Men för dem som målade har berg efter dessa dagar blivit helt annat.

Det kommer aldrig mer att bli enkelt att gå fram på samma sätt i naturen.

MOR OCH POLITIKER

– konststycket som aldrig tycks gå ihop

”Att vara kvinna i politiken och ha barn är att ständigt slåss mot klockan. Hinner jag hämta barnen på dagis? Hinner jag ordna barnvakt till medlemsmötet i morgon? Aj då, jag hade ju lovat lilla Maria Theresia att köpa cykelhjälms! När ska jag hinna förbereda mig för familjepolitiska debatten?”

Ett barns arm runt din hals. En blöt puss på kinden. En stor kram när du kommer hem. Att ordna barnkalas för lyckliga barn. Utan dessa ständigt återkommande delar av livet: barnen, tvätten, disken, osv så är vi människor, enligt min mening, mindre kompetenta att delta i de politiska besluten.

Både män och kvinnor skall ha möjlighet till ett fullvärdigt liv: att ha både arbete och barn. Tänk om männen visste, vad de förlorar när de bara deltar i arbetslivet. Och missar barnen.

Vi måste veta något om hela livet för att kunna se konsekvenserna av politiska beslut.

Sjuka och lågavlönade i allmänhet, och kvinnor och barn i synnerhet, får alldeles för liten del av Sveriges samlade resurser. Skolan, vården och barnomsorgen skall i mitt Sverige ha mer pengar. Och kvinnors löner måste höjas!

Är det klokt att kvinnor än idag 1988 tjänar mycket mindre än männen – löneskillnaderna består t o m för samma jobb.

”Priset är högt och vi måste bli många som kämpar – om inte priset ska bli FÖR högt.”

Att vara mor och politiker är en konst. Även för Lena Olsson som är landstingsledamot i Karlstad för VPK. Hon vill att fler ska ställa krav, för mammor behövs i politiken!

Fackföreningarna och arbetsgivarna har ett gemensamt ansvar för att lyfta fram de ekonomiska frågorna och maktfrågorna när det gäller skillnader mellan kvinnor och män. De har också ett gemensamt ansvar för att arbetsmiljöerna förbättras – så att människor inte behöver arbeta sig sjuka.

Många av de patienter jag träffar i vården när jag är ute som landstingspolitiker, har på ett eller annat sätt blivit sjuka genom sitt arbete. Staten måste också se till att arbetsgivarna förbättrar arbetsmiljön och att de är med och betalar de kostnader och det lidande som det medför för den enskilde och samhället.

Hur är det egentligen att vara kvinna och politiker, frågar många. Jo, det kan jag berätta om:

Hemma väntar vår dotter, snart 3 år och hennes pappa. Det är svårt att vara borta på arbetet eller i politiken samtidigt som hela jag är fylld av längtan hem till familjen. Men om alla kvinnor och småbarnsföräldrar slutar delta i politiken, vem är det då som kommer att bestämma över våra liv? Är det medelålders män som skall företräda oss och våra barn – vi som borde vara med och skapa den nya framtiden?

Nya och bättre samhälleliga lösningar kräver att vi yngre också kan vara med och påverka utvecklingen. Men nog borde politikens villkor ändras: politik på betald arbetstid, barnomsorg på politiska möten, att dela på uppdragen, osv borde alltid vara högaktuella frågor.

Det skall inte vara så (som det är idag) att politikens villkor är uppställda efter de som kan vara borta hur mycket som helst och vilken tid på dygnet som helst. Det är inte demokrati.

Vårt politiska krav om 6 timmars-dag med full betalning för låg- och mellaninkomsttagare blir allt viktigare för mig ju längre jag lever. Jag ser t ex ständigt kvinnor i vården som tvingas gå ner på deltid eftersom de inte orkar med lyften och stressen.

De orkar inte med sina barn "som de skulle vilja" – efter 8 timmars hård arbetsdag. Det kan inte vara rätt att de skall betala sin egen deltid – för att de inte orkar.

Hur skall kvinnor kunna delta i politiken om arbetslivet och det politiska livet inte utvecklas så att det befrämjar allas medverkan? Den frågan borde alla, särskilt manliga politiker, besvara i valrörelsen.

Nej, 6-timmars arbetsdag och utbyggd bra barnomsorg är fortfarande högaktuella krav – ända tills den dag vi har uppnått detta! Fortfarande är det ju så att kvinnor ställs inför valet om att arbeta eller ha barn och det valet ska vi aldrig behöva acceptera!

Att vara kvinna i politiken och ha barn är också att ständigt slåss mot klockan. Hinner jag hämta på dagis? Hinner jag ordna barnvakt till medlemsmötet i morgon? Aj då, jag hade ju lovat lilla Maria Theresia att köpa cykelhjäl!

När skall jag hinna förbereda mig till familjepolitiska debatten? Och när i all världen skall jag tvätta och städa huset?

Det krävs en förstående familj, god hälsa, humor, god självkänsla och gott stöd från partikamraterna för att orka. Men priset är högt och vi måste bli många som kämpar – om priset inte skall bli för högt.

Priset är att nästan aldrig ha tid med sina vänner, att aldrig ha ett välstädat hem, att aldrig hinna skriva brevet du länge tänkt på och att nästan aldrig ha chans att spontant hitta på något "extra".

Det sista är värst: att livet rutas in i

"Priset är att nästan aldrig ha tid med sina vänner, att aldrig ha ett välstädat hem, att aldrig hinna skriva brevet man tänkt."

Det bästa med politiken: möten med människors problem och glädjeämnen och engagemanget i att kunna vara med och förändra.

Nu har jag precis gjort ett avbrott i skrivandet och blivit intervjuad av lokal-TV. Sönt hör också till politikens villkor: att ständigt och med mycket kort varsel, avkrävas svar om i stort sett vad som helst. Utan att visa en trött eller sur min.

möten, presskonferenser, studiebesök, talskrivande etc, till synes utan slut.

Det är roligt och viktigt att träffa många människor. Göra studiebesök i sjukvården, anordna presskonferenser och allt annat som hör till politiken – men: det aktualiserar också alla problem som hör samman med att vara kvinna och politiker. Efter att ha varit heltidspolitiker några år så har jag nu varit landstingsråd på halvtid för VPK och studievägledare på lärarutbildningen vid Högskolan i Karlstad under snart 2 år. Det är en rik, omväxlande och tröttande tillvaro. Just idag har jag varit med om att hälsa 100-tals nya studenter välkomna på den nya grundskollärlinjen – de som skall ta hand om våra barn i framtiden. Jag har dessutom träffat de nya studenterna som börjat på kulturvetarlinjen. Båda linjerna aktualiserar två mycket viktiga politiska frågor: hur skall vi klara att skapa en bra offentlig skola för våra barn och hur skall vi kunna stärka den folkliga kulturen i Värmland och i Sverige?

Under några år har kommersialismen tillåtit slå djupa rötter i högskolevärlden och inom kulturens område. Sonsring har blivit allt vanligare inom kulturens område och på högskolan säljs många kurser, och specialsyst, till det privata näringslivet. Många forskningsprojekt betalas direkt av näringslivet och detta innebär naturligtvis att det som forskas om måste anses angeläget av den som "köper" forskningen. Hur kommer det att gå t ex med den humanistiska forskningen, forskningen inom vård och omsorg och kvinnoforskningen? Frågetecknen är många i vår tid, men samtidigt upplever jag att trenden håller på att vända. Att bara "satsa på sig själv" tycks bli allt mindre "modernt".

90-talet kommer sannolikt i Europa att återigen bli ett årtionde när diskussionerna kommer att gälla rättvisefrågorna, miljö, freden och kvinnors villkor. De grundläggande överlevnadsfrågorna och livsvalet, det som är viktigast för människorna, kan endast lösas genom solidaritet mellan människor – av var och en efter förmåga till var och en efter behov.

Lena Ohlsson

Motståndet Lever

—bland kvinnorna
på Nordisk Forum

Så har Nordisk Forum, kvinnokonferensen, ägt rum i Oslo 30 juli – 7 augusti. Initiativtagare var Nordiska Rådet. Nordisk Forum var den första regionala konferensen efter FN:s kvinnoår, som avslutades i Nairobi 1985. I Oslo var det mängder av kvinnoaktiviteter, ett hundratal varje dag och de flesta på Blindern studentområde. Där var ca 1 100 svenskor, 1 000 kom från Finland och från Island kom ca 800 kvinnor. Två hundra kvinnor från Färöarna kom med båt som hela veckan låg i hamnen nedanför Rådhuset. Tillsammans var det över 10 000 kvinnor som besökte Nordisk Forum.

Veckan inleddes med en invigningsfest på Akershus Festning. Där framfördes bl a verk av världens första kvinnliga symfoniorkester, magdans, balett, samisk dikt och sång, rock med Py Bäckman, Marie Bergman och Anne Grete Preus. Norges statsminister, Gro Harlem Brundtland, höll invigningstalet. Arja Saionmaa sjöng och bidrog med en apell där hon uttryckte en önskan att de nordiska kvinnorna ska arbeta för att minska främlingshatet och rasismen.

KVINNLIGA MILITÄRER

Redan vid invigningsfesten var inslaget av kvinnliga militärer stort. Det kändes förvillande med kvinnor i uniform, och inte blev det bättre resten av veckan. Överallt satt militärernas hemska affischer där symboler för kvinnlighet kombinerats med symboler för krigsföring och dödande ammunition. Som på affischen med ett läppstift i en patronhylsa, högläckande skor med stilettklackar i kamouflagefärg, bröst som var avbildade som botten på granater. I kommande nummer av *Vi människor* återkommer vi om Nordisk Forum och tar upp mer om bakgrunden till Norges försvarskvinnors inslag på konferensen.

Fredstältet fick inte tillstånd att resas på gräset mitt i Blindern. I stället hänvisades fredsrörelserna till en byggnad långt från övriga aktiviteter. Men så lätt kvävs inte kvinnor i rörelse för fred! Byggnaden pryddes av färgglada banderoller, utställningar och bokbord. Seminarierna var alltid välbesökta, ofta så fullsatta att kvinnor fick vänta utanför.

Kvinnliga militärer tillsammans med reklam-affischer för försvar, var ett dominerande och olustigt inslag på konferensen.

Varje dag hade ett tema som: Massmedia, Barn, Norden mellan supermakterna. "Bestemødrene" hade en heldag med seminarier, bl a "Vapenhandeln" med Jenny Mosland och "Fiendebilder" med Eva Nordland.

VÄDJAR TILL REGERINGEN

Ett seminarium behandlade "Det säkerhetspolitiska läget i Norden". Inledare var Agneta Norberg, Sverige, Kristin Astgeirsdottir, Island, Gunvor Holtan, Norge, Helene Jørgensen, Danmark, Eeva Kuuskoski, Finland, Henriette

Rasmusen, Grönland och Barbro Sundback, Åland. Redan under andra världskriget inleddes planerna som ledde till att Norge anslöt sig till NATO. Trygve Lie, tidigare statsminister i Norge och FN:s förste generalsekreterare, har en gång sagt att Norge är USA:s gräns mot öst. . . Helene väddade till Norges regering att medverka till att en nedrustningsspiral påbörjas. Kristine berättade att det i dag finns 4 500 USA-soldater i Keflavik. Trots att beslut finns att atomvapen inte får placeras på Island moderniseras flyget för att kunna bära atomvapen.

Eeva berättade att det arrangeras "Krigslekar för män" i östra Finland bl a för att dra turister! Henriette: USA bedriver mycket forskning på Grönland, troligen för SDI, "Stjärnornas krig". Överflygningar med plutonium förekommer. Det här var några av de intressanta frågor som diskuterades. I ett fullsatt fredstält talade Eva Moberg om "Feministisk kritik av militarismen". Eva formulerade en mängd tankvärda meningar som: "Militarismen är så sammanvävd med patriarkatet att det inte går att skilja dem åt. Militarism kan inte rymma feminismens krav, verklig jämställdhet kan inte uppnås för att kvinnor går in i försvaret. I en sådan organisation är det större risk att kvinnorna förändras och tar till sig manliga mönster än tvärtom. Det är brottsligt att påstå att totalförsvaret kan tjäna som skydd i ett kärnvapenkrig. Om de som fattar beslut avskärmas från kärlek och omsorg och om de som står för kärlek och omsorg avskärmas från att fatta beslut blir följderna katastrofala". Eva önskade att fredsrörelserna tillsammans gör en argumentation mot kvinnlig värnplikt.

DE DISTANSERADE SPRÅKET

Helene Caldicott, läkare mot atomvapen, Australien, talade inför 700 lyssnare under temat "Kvinnors bidrag till fred och säkerhet". Hon gav ohyggliga beskrivningar av vad som händer vid radioaktiva utsläpp och atombombskrig. Helene tog också upp det distanserande språk som forskarna i vapenindustrin använder. Text som att ge atombombsprov kvinnonamn, atombomber namn som "Little boy" och "Peacekeeper". Som svenska skämdes jag när Helene tog upp att en miljon människor dödas i kriget Iran-Irak och att det varit en bra affär för Sveriges vapenhandel. Det kändes mycket starkare att i ett annat land höra en fredsarbetare från Australien säga det än att sitta hemma i soffan och höra samma sak från TV:n. . .

Gunnel Rudin, SKV, lyssnar till ett av de hundratals föredrag som varje dag presenterades under kvinnokonferensens vecka i Oslo.

SKV och de andra nordiska medlemsorganisationerna i KDV:s, Kvinnornas Demokratiska Världsförbund, arrangerade seminariet "De nordiska havens säkerhet". Kjellbjørg Lunde, Norge, Tamara Salecheva, Sovjet och Vinie Burrowz, USA, inledde. USA:s nya framskjutna marina strategi innebär att USA:s försvarslinje närmar sig Kola-halvön och Murmansk allt mer. I Murmansk har Sovjet merparten av sin marina styrka. Farvattnen runt de nordiska länderna upprustas och kärnvapenbestyckade fartyg från både USA och Sovjet opererar där. Norge är viktigt som NATO-land när det gäller service för de stora hangarfartyg från USA som behöver bränsledepåer, verkstäder och stationer för kommunikation. USA har upprustat sina marina enheter efter Vietnamkriget och marinen får de resurser den begär. USA är i dag den enda nation som vägrar underteckna dokument om marin nedrustning.

MOTSTÅNDET VÄXER

SKV Göteborg deltog med ett seminarium om "Kvinnor i kampen för miljön. Motståndet lever". Ann Margret Mossberg redogjorde för kampen mot Scan Link, hur trädkramarna kämpar vidare

trots att vägverk, länsstyrelsen och regeringen försökt kväva deras röster och splittra opinionen genom olika förslag och beslut. Margit Ekelund, 82, berättade hur hon deltar i kampen, både praktiskt och genom sina underbara dikter.

Under veckan gjordes en hel del spontana aktioner som det protestmöte med anledning av den fruktansvärda seldöd som drabbat våra kuster i sommar. Margit Ekelund, Ann Margret Mossberg, Erni Friholt m fl deltog med apeller och sånger. En flicka spelade en vacker melodi på en lersäl och sälarna från den färöiska invigningsbaletten var också med.

SKV Malmö anordnade ett seminarium under temat "Chilenska kvinnor i exil i Sverige". Susanne Björkenheim inledde med att knyta ihop dagens tema med målsättningen från Nairobi som är Fred, Jämlikhet och Utveckling. Hon visade också den bildserie som används för information i skolor. Edit, en chilenska som nyligen kommit till Norge, berättade hur det varit att sitta fängslad i Chile och om vikten att hålla kontakt genom att skicka brev till politiska fångar i Chile.

VÅLDET ÖKAR

Latife Fegan, SKV-medlem från Stockholm, anordnade tillsammans med Ag-

neta Norberg ett seminarium om Norge och Turkiet som NATO-länder. Utvecklingen i dagens Turkiet är mycket oroande och våldet mot kvinnor har ökat kraftigt under 80-talet.

Måndag-fredag under forumveckan hade Finlands Fredsförbund en serie diskussioner under temat "Ett vapenfritt Norden". Det stora Nordiska kriget, ett teaterspel, visade hur orealistiska försvarsdoktriner våra nordiska länder i dag har.

I utställningshallen fanns 89 olika utställare. Där deltog SKV med en utställning om "Kvinnor i kampen för miljön". Där såldes också kort, Vi människor och annat material. Många intresserade kvinnor besökte utställningen för att få veta mer om SKV och Vi människor.

Detta var en SKV-ares upplevelser från den intensiva veckan i Oslo. Nu när höstmörkret sänker sig är vi flera som fortfarande försöker smälta alla intryck och vi minns också alla roliga kvällar vi fick tack vare de gästfria norska kvinnor som vi bodde hos.

*Text: Gunnel Rudin
Foto: Aase Bang*

VÅRDKRISEN LEDER TILL NYTÄNKANDE

Lärkor som drillade i skyn och nyutsprungen bokskog bildade den idylliska ramen om SKVs seminarium om den offentliga sektorn, som ägde rum i Idaröd utanför Lund i maj.

Föreläsare var professor **Anna Christensen**, som talade under rubriken "Om avlönat och oavlönat arbete", forskaren **Tora Friberg**, som berättade om sin undersökning om hur kvinnor organiserar sin vardag, **Elisabeth Hellman**, kommunalpolitiker (vpk) i Malmö, som hade erfarenheter av nedskärning och privatisering i moderaternas Malmö. **Zaida Hagman**, SKV:s förbundsstyrelse, pratade om sex timmars arbetsdag och forskaren **Hjördis Levin**, även hon ledamot i förbundsstyrelsen, diskuterade framtidens kvinna, med utgångspunkt i historien.

Aнна Christensen var spännande och provocerande. Det är inte lätt att referera hennes föreläsning – hon pratade utan manuskript, snabbt och intensivt. Hon ruskade om oss ordentligt, med nya vinklingar och oväntade frågeställningar.

Anna Christensen underströk att lönearbetet är den grundläggande strukturen i vårt samhälle.

I det gamla bondesamhället hade människorna överblick över arbetet. De visste varför det var nödvändigt att utföra ett visst arbete, och de såg det färdiga resultatet av arbetsinsatsen.

Industrialismen införde en helt annan organisationsform, med extrem arbetsdelning, långtgående planering och efterhand avancerad teknik.

Dagens varuproduktion är helt underordnad planeringen, som utförs av någon som sitter överst i en hierarki. De nedersta i hierarkien kan inte alls överblicka produktionen, men har att lyda order från högre nivå. Lönearbetet avbryter det direkta förhållandet mellan producent och konsument. Man producerar saker för en anonym marknad, och distributionen är skild från produktionen.

Lönearbetet strukturerar hela vårt liv, det har blivit en speciell livsform. Varje dag samlas många lönearbetare till en bestämd tid på en bestämd plats, där arbetsledningen finns. Det går en skarp skiljelinje mellan arbete och fritid.

Professor Anna Christensen talar om vårdkrisen i Sverige.

Man får betalt för att man ställer sin arbetskraft till förfogande under en viss tidsperiod. Man inordnar sig i systemet och får då en andel av produktionsresultatet i form av lön.

Denna form för varuproduktion har visat sig vara oerhört framgångsrik, inte minst för Sverige, som ännu runt sekelskiftet var ett av de fattigaste länderna i Europa.

Eftersom industrialismen var så framgångsrik för Sverige, har dess organisationsform blivit starkt knuten till den svenska mentaliteten. Mönstret för varuproduktionen var så framgångsrikt att det fördes över till andra livssfärer, alltså även den offentliga sektorn.

Uppbyggnaden av den offentliga sektorn speglar slaviskt den industriella varuproduktionen: Vi har fått stora sjukhus med extrem arbetsdelning, det talas om vårdproduktion och vårdkonsumtion, kulturproduktion och kulturkonsumtion.

Den direkta förbindelsen mellan producent och konsument har brutits även på detta område. Man distribuerar en "tjänst" eller en "vara".

Hur ser lönearbetet ut inom den offentliga sektorn?

Det finns ett arbetstagare/arbetsgivareförhållande. Man utför sina tjänster, t ex vård av sjuka, åt arbetsgivaren, som distribuerar tjänsterna. Lönearbetaren har inte längre någon omedelbar ansvarsrelation till dem som vårdas. Arbetsgivaren är den som planerar och distribuerar i ett lönearbetsystem som är organiserat precis som en industriell organisation.

Förr var familjens arbete den naturliga produktionsformen. Nu har den gamla organisationens, familjens, ideologi överförs till lönearbetet. Tidigare var äktenskapet en trygghamn, nu är det den fasta anställningen som ger trygghet. Förr förverkligade man sig inom familjen, nu förverkligar man sig på jobbet. Förr kom kvinnor som inte blev gifta på "överblivna kartan", nu är det de arbetslösa kvinnorna som hamnar där.

Men på vägen hit har det hänt mycket. Ursprungligen såg vänstern på lönearbetet som den progressiva organisationsformen, och man föraktade äldre produktionsformer. Lönearbetet idealiserades. Man förväntade sig inte trygghet hos en viss arbetsgivare, tvärt om var lönearbetet ett dynamiskt system: Man bröt upp från den gamla, trygga relationen till en lokal arbetsgivare, och sålde sin arbetskraft till den som var mest dynamisk.

Fackföreningarna motsatte sig länge anställningstrygghet och långa uppsägningstider. Högern förespråkade längre uppsägningstider, medan vänstern önskade en alienerad men progressiv produktion. Nu är det vänstern som kräver anställningstrygghet.

Förr ville man alltså ha en begränsad, affärsmässig relation. Man sålde sin arbetskraft, punkt slut. Friheten var viktig. "Gör din plikt, kräv din rätt" var en facklig slogan.

Aнна Christensen menar att lönearbetet har idealiserats, medan man har föraktat andra produktionsformer och speciellt allt *oavlönat* arbete. Det var heroiskt att få lön, viktigt att ha egna pengar.

Nu visar den industriella varuproduktionen tendens att minska, som en del av rationaliseringsprocessen. De arbetare som har haft de tyngsta jobben ersätts av maskiner. Snart är taket nått för produktionen, bland annat med tanke på miljön, som inte kan svälja hur mycket som helst.

Om lönearbetet ska fortsätta, måste man därför bibehålla dess struktur inom andra livssfärer.

Men denna struktur är inte särskilt lyckad där. Formen är irrationell, och väsentliga mänskliga behov blir inte täckta. Anna Christensen menar att vårdkrisen kommer att utlösa förändringar.

Den industriella organisationsformen bygger på att framställa standardiserade produkter med ständigt mindre arbetskraft genom rationaliseringar. Idealet är att framställa en perfekt produkt.

Men sjukdom och ålderdom kan inte avskaffas hur man än planerar. Man satsar till exempel stora summor på preventiv medicin och friskvård. När det så visar sig att skröplighet och ålderdom inte försvinner, så uppstår frustration.

Hela vänstern älskar den offentliga sektorn, men vill inte själva utföra vårdarbetet, påstod Anna. Solidaritet betyder att vi betalar nästan vad som helst för att slippa utföra detta tunga arbete, som inte kan rationaliseras. Det har funnits en generation kvinnor som gick in i den offentliga sektorn med en mentalitet som hade utvecklats inom hemmet – en tradition av vård och omsorg. Nu finns inte längre denna tradition.

Hur förväntar sig samhället att de unga, som har fostrats till att förakta och avsky hemarbete, plötsligt ska bli hemsamariter – och utföra detta föraktade arbete som består i sådant som kvinnor alltid har gjort, oavlönat, hemma?

Det som framhävs när det gäller att skaffa folk till vården är utbildningen och arbetskamraterna, men relationerna till de som ska vårdas nämns inte.

Vårdarbetet kan inte rationaliseras, och efter 40 års förakt kan man inte vänta sig att ungdomen ska tro på "kampanjer" och söka sig till vården.

Lönearbetet är inte strukturerat så det kan anpassas till vård och omsorg. Idag vill alla ha rätt till fri lördag-söndag, rätt till semester under juli. Vi blir indignerade om någon säger till oss att stanna hemma i juli: "Du har ju en gammal mor som inte kan klara sig själv". "Men jag betalar ju skatt!"

Har verkligen dagens kvinnor fått det bättre än sina förmödrar? undrar Anna. Förr hade familjen en gemensam pott. Nu är det individuell fördelning, där kvinnan dels får en mindre individuell andel än mannen, dels har en större försörjningsbörda.

Kvinnorna har i verkligheten lidit oerhörda frihetsförluster. Tidigare rådde de över sin egen sfär, nu måste de för första gången ta order av män.

Anna kunde inte se någon lösning på vårdkrisen enligt våra vanliga mönster. Privat och offentlig vård är organiserad enligt samma principer, och det räcker inte i längden att erbjuda högre löner eller utnyttja invandrarkvinnor. Det vi kallar jämställdhet innebär att kvinnorna accepterar den manliga livsformen.

Lönearbetet har uttömt sina progressiva möjligheter, därför måste vi ifrågasätta lönearbetets framtid.

Naturligtvis blev det livliga diskussioner efter Anna Christensens ibland kontroversiella påståenden.

Tyvärr tillåter inte utrymmet att vi går närmare in på de andra föreläsningarna.

Tora Fribergs inlägg hoppas vi att återkomma till vid ett senare tillfälle. Hennes undersökning av hög- och lågutbildade kvinnors förhållningssätt till förvärvsarbete och hemarbete gav en klar inblick i de olika värdringar som finns inom olika klasser. Det är verkligen inte så att alla kvinnor har gemensamma intressen!

Elisabeth Hellman gav målande beskrivningar av daghemssituationen i det "moderata skyltfönstret", Malmö. Kostnaderna för barnomsorgen har inte minskat, men resurserna har flyttats från de sämst ställda, till exempel invandrarbarn i typiska arbetarkvarter, till privata dagis i villaområden.

Zaida Hagman pratade om vikten av kortare arbetstid – som SKV har haft på programmet de senaste 50 åren – och föreslog att staten beskattar fabriksroboterna för att finansiera denna nödvändiga reform.

Hjördis Lelvin började med att ge en bakgrund till dagens kvinnosyn. Medan bl a Ellen Key såg det specifikt kvinnliga som en tillgång – hennes teori om "samhällsmodern" är välkänd – så önskade Clara Zetkin att kvinnor skulle bli jämställda med männen. Kvinnor skulle aktivt delta i arbetslivet och i det politiska livet. När Clara lade fram sina åsikter för den socialdemokratiska Kongressen 1891, röstades det ned av de manliga kamraterna. De ville ha en kvinna hemma som väntade med maten när de själva kom från sina politiska överläggningar!

Hjördis utmanade deltagarna att själva ta fram visioner om hur framtiden ska bli. Det är så vi måste arbeta: utan visioner blir vi stampande på samma fläck.

Aase Bang

Kan träd begå självmord?

*När buddistmunkarna i Saigon brände sig själva till döds
i det fjärran sexti-talet, sa dom att det var i protest
mot himlens eld-napalm.*

*Och vi kunde förstå det, sa vi – om än icke med kroppen
så dock som skäl*

*När valarna vältrar upp på land anar vi våndan:
hellre dö fort på det torra*

än sakta kvävas i ett smutsigt hav.

*När massgrisen inte längre blir brunstig
förstår vi också det i skamsna ilningar:*

*ollonsvinet kunde finna sig i att tämjas till husdjur
men att behandlas som stapelvara
från födsel till avlivning*

*då strejkar ur-suggan inom det ofödda
det o-livet vill hon inte föra vidare*

Vägra föda! går budkaveln genom grisens arvsmassa?

Men skogarna? Dom är ändå vilken gröda som helst?

Dom kan ändå inte bedja? inte simma? inte vara kåta?

Vi behandlar dom med round-up och kväve

Vi befriar dom från ogräs och fågelspillning

från gnagare, kryp och lava

Vi föryngrar dom och skördar dom

*och bereder marken åt dom – vi gör allt för dom
allt!*

*och så står dom där som bortskämda spetor
gripna av anorexia*

slokar med grenarna, tappar färg och doft

står där och dör oss rakt i ansiktet

Vi hade ju räknat ut dom till sista barret

*Vilken hemlighet rör sig i det vilda
som hånar oss på detta sätt.*

Med löv och lav från

Sara Lidman

FOTNOT: Denna dikt var med i förra numret av VI MÄNSKOR. Tyvärr fanns ett fel i texten, och för att visa vår respekt för dikter och diktare, publicerar vi Sara Lidmans dikt igen, så som den ska vara.

Kastat pärlor för svinen?

*Det har jag gjort
länge nog*

Men mest idiotiskt

av allt –

hela tiden trodde jag

jag själv

var svinet. . .

Nu

är jag pärlan.

Den enda.

Justina Öster

KVINNORS TANKAR

*Jag ska hugga dig
mitt mellan
andra
och tredje revbenet
strimla dig som
purjolök*

*små gröna trådar
att hugga tänderna
i*

*sen
finns du inte
mer*

Justina Öster

Så här såg nödbostäderna ut under bostadsbristens år 1925 och 1926. Inrymda i en gymnastiksal och utan tak. Det vara bara för grannen att ställa sig på en stol. . .

En nödens bostad

Jag är "rännstensunge" uppvuxen i Sibirien, dvs på norr i Stockholm. Vi hade en lägenhet med rätt stort rum med kakelugn, stort kök med vedspis, torrdass i tamburen, kallvatten och avlopp samt ett tvålågigt gaskök.

Under kristiden med sina karbidlampor hade vi förmånen att också få en "gasstrumpa", som belysning i köket – ett stort framsteg jämfört med den spottande och fräsande karbidlampan.

Där bodde vi: far, mor och tre barn som utökades med en "sladdunge" 1921.

Under kriget hade värdarna förhindrats säga upp barnfamiljerna genom något dekret. När denna bestämmelse slopades, blev det ofta så att värden sade upp alla i huset utom vicevärden och möjligen portvakten.

Det blev en förfärlig bostadsnöd. Barnfamiljerna hänvisades till vissa

skolor, där gymnastiksalarna delades upp i bås, med brädväggar, inte högre än att nyfikna genom att ställa sig på en stol i sitt eget bås kunde titta ner på sina grannar.

Vi hade tur i oturen. Genom att min mor "hemsökte" något slags bostadsförmedling fick vi ett mycket stort rum i den sk "kullkasärnen" inom Norra Kyrkogårdens område vid Hagalundsgränsen.

Denna kasärn hade tidigare varit bostad för de kullor, som om våra kom ner från Dalarna och skötte gravarna och bar vatten i ok och krattade och ansade blommorna. Då hade dom legat 12 stycken i det rum vi nu fick bebo. Jag tror det var 5x12 meter.

Rummet hade en väldig kamin med avtagbar huv och därunder ringar, där vi lagade vår mat. Vi disponerade också ett tvättrum med tre handfat och separat avlopp samt ett mycket stort garderobsutrymme.

Vattnet stängdes dock av vid första

frosten och min bror fick bära ett par hundra meter från en frostfri vattenpost.

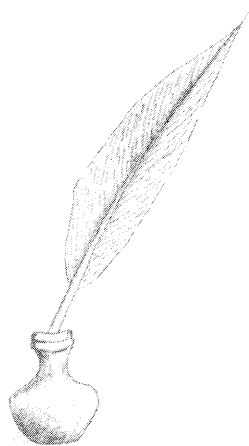
Jag hade 1923 börjat i en privat realskola och min syster hade kommit in i en handelsskola och jag tror att detta påverkade myndigheternas beslut.

Jag har således redan "legat på kyrkogården".

Här bodde vi drygt tre år. Under tiden dog min far.

Denna bostad ansåg vi som ett mycket gott alternativ. Men vägen in till stan var ganska lång och det fanns inte alltid spårvagnspengar.

Under terminen hade vi skolkort på spårvagnen men den möjligheten fanns inte när jag tagit min examen och skulle söka arbete, så hela familjen längtade in till stan igen. Vi fick en liten lägenhet på ett rum och kök i Vanadislunden, det var också en nödbostad. Där bodde jag tills jag gifte mig 1931.

Sista dagen på hemmet

Einar sitter på sin gamla invanda plats vid fönstret i matsalen. Där har han ätit frukost och middag varje dag sedan han kom till ålderdomshemmet i Söderbykarl för tio år sedan. Han låter saltkaret gå flera vändor över kalvsyltan, rödbetorna och potatisen.

Det är hans sista dag på hemmet. Kläderna ligger redan packade och klara i rummet, en trappa upp.

När han om någon timme sätter sig i bilen, på väg mot ålderdomshemmet Solhem på Väddö, bor bara åtta pensionärer kvar på Söderbykarlshemmet. Det läggs ned om en månad för att lämna plats för moderna servicelägenheter.

Einar har tagit på sig bästa skjortan och kammat det vita håret stramt bakåt över hjässan, men hans ögonbryn trasslar sig lekfullt, likt spunnet socker mot pannan. Han är ensam vid bordet, äter långsamt.

"Tag vara på vad livet ger", uppmanar väggbonaden i korsstygn på väggen vid Astrids och Gretas bord, intill hans. Greta försöker få kontakt med Astrid.

–Vill du flytta härifrån, frågar hon men får inget svar. Greta försöker igen.

–Vill du flytta? De ska stänga det här huset, ser du.

Einar ser upp när Maja rullar in efter-
rättsvagnen. Han vill ha filmjolk till
sina katrinplommon. Och mycket socker.
Bara skedernas jämna möte med tallri-
karna hörs. Ingegerd, som också ska flyt-
ta i dag, reser sig oroligt. Hon vill inte ha
någon efterrätt.

–Vi kommer och hälsar på dig allihopa
när du fyller nittio, Ingegerd, säger Maj
uppmuntrande.

–Mig får ni inte hälsa på förrän jag fyl-
ler hundra, svarar Einar rappt.

Alla skrattar. Ingegerd också.

Einar växte upp och blev kvar i Kilen,
vid Anderssvedja i Roslagsbro. Han var
gårdssnickare, en mästare på vagnar.
När föräldrarna dog övertog Einar och
de båda bröderna, Oskar och Elis, går-
dens sjuttio tunnland åkermark och 300
tunnland skog.

Oskar följde föräldrarna, Elis blev då-
lig och togs in på långvården. Kvar på
gården stod Einar. Efter en lång sjuk-
husvistelse för krångliga mage fick han
erbjudande om en plats på Söderbykarls-
hemmet.

–Ska vi börja lasta snart?

Vaktmästaren Gunnar lägger handen
på Einar axel. Einar slickar av ske-
den och skjuter tallriken ifrån sig, reser
sig och stödjer sig lätt på käppen bort
mot trappan. Ett. . . två. . . tre. . . fyra,
räknar han. Det är nitton trappsteg upp.

Mitt på golvet i hans rum står lådorna
och några bärkassar i plast. Det är mest
kläder i dem. Byrån och pigtittaren hem-
ifrån ska med, men grammfonskiivorna
ska Anders i Nysättra få.

Einar ser bort mot grammfonen. Ska
han spela något? "Är du religiös", frågade
Lena på hemmet honom i går när hon
hjälpde honom packa och såg skivorna
med andliga sånger. "Jag vet inte", svar-
ade han lite tveksamt. "Inte svär jag i alla
fall".

Einar sätter sig på sängen, drar ut natt-
duksbordslådan för att se efter om han
glömt något. På den brokiga tapeten
bakom hans rygg sitter en bild av Olof
Palme. Den har han klippt ur Allers.
Han brukar köpa den och Aftonbladet i
kiosken på andra sidan vägen.

Han plockar fram snusdosan ur koft-
fickan. Kramar den fuktiga tobaken mel-
lan tummen och pekfingeret, smyger in
den under överläppen och torkar efter-
tänksamt av fingrarna mot ena byxben-
et. Han har trivts bra här, gått ut och

skrotat en sväng varje dag, träffat en el-
ler annan att prata med. Terapin som de
hade där nere, men tog bort för några år
sedan, var väl inte så tokig den heller.
Han limmade tuppar till påsk. Gubbar
och gummor till jul.

Einar reser sig och går bort till stolen
vid fönstret, vecklar ut tidningen, men
ångrar sig igen och lägger den ifrån sig.

Här har han suttit varje kväll och
Hräknat bilar. Han känner nog ingen
där borta på Solhem. Väddö har han bara
varit på när han besökt kotknackaren.
Men kanske han stöter på någon bekant
ändå? Sonja på hemmet vill följa med
honom, men hon ska in på långvården.

Einar har ingen lust att flytta tillbaka
när servicehusen är klara. Eget badrum,
toalett och kokplatta. Han förstår inte
riktigt det där pratet. Det är väl bra som
det är här?

Han har hört någon säga att sedan ska
de lägga ned Solvik också. Då får han väl
hoppa i kanalen. Einar möter sin egen
blick i pigtittarens glas. Han reser sig häf-
tigt upp.

–Det är ruttet alltihop!

I det samma dyker de båda gamla
grannarna, Rut och Sven upp i dörrhå-
let.

–Hej, Einar! En så'n här solig dag pas-
sar det väl bra att flytta till Solhem? De
får väl stänga kiosken här nu. Det är ju
mest du som handlat.

På en liten stund är Einars lilla packning
nedburen och fastsurrad på släpkärran.
Bara han fattas. Och några småsaker.

Körten måste jag ha med mig så att
jag kan lägga patients, tänker han
högt. Palme, bryr jag mig inte om. Al-
manackan. . . ?

Han blir sittande ännu en stund, leker
med kammen i handen. Till slut bestäm-
mer han sig för almanackan i alla fall.
Men den sitter hårt.

–Kom nu din rackare!

Einar reser sig, stänger dörren bakom
sig. Han stannar till en stund framför det
gamla vägguret i korridoren. Nu kom-
mer ingen att dra upp det mer.

Så räknar Einar trappsten ned en sista
gång.
–. . . sexton. . . sjutton. . . arton. . . nittion.

Justina Öster

RECENSIONER

Marlen Haushofer

Väggen

Alba förlag, översättning

Per Erik Wahlund.

Det hela börjar så vanligt. Kvinnan, huvudpersonen i boken, får följa med sin kusin och dennes man till en jaktstuga i bergen över ett veckoslut sent i april. Paret går mot kvällen på en promenad till byn och därifrån återvänder de inte.

Av någon anledning skickar de emellertid tillbaka hunden Lo. Han, några katter och en ko bildar tillsammans med kvinnan familjen kring vilken berättelsen böljar.

Varför återvänder hennes sällskap inte från sin utflykt? Kvinnan beger sig nästa dag iväg för att leta reda på dem.

"... efter några steg stötte jag häftigt emot något med pannan och tumlade baklänges. . . Förbluffad sträckte jag ut handen igen och vidrörde något glatt och svart; ett glatt, svalt motstånd på ett ställe där det inte kunde finnas något annat än luft. . .".

"Väggen" kallar hon sedan det osynliga som växt upp mitt i naturen över natten och som hindrar henne från att komma till byn, hindrar henne från att komma tillbaka till livet överhuvudtaget.

Till livet? På andra sidan väggen ser hon bara döda människor och djur som stelnat i den rörelsen de just utförde då katastrofen kom.

Mannen tvättar sig vid brunnen, kvinnan sitter på bänken framför huset, korna ser ut att bara vila i gräset.

Är det en stormakt som lyckats alltför väl med något slags experiment med massförstörelsevapen?

"Det hela tycktes mig vara den humanaste djävulskap som en människohjärna någonsin funderat ut".

Så kan boken läsas, rakt upp och ner, som en gripande maning till besinning i vår alltmer absurda värld. Men den kan också läsas som en berättelse om skeenden på det inre planet med den osynliga glasväggen mellan kvinnan och hennes omgivning. Det är bara djuren, de helt och hållet sanna varelserna, som hon kan kommunicera med, som får all hennes kärlek och som hjälper henne att överleva.

Jag får erkänna att jag sällan blivit så starkt berörd av någon bok som av VÄGGEN. Den är spännande som en Robinson-berättelse men handlar samtidigt och framförallt om de existentiella frågorna, om liv och död, om alltings mening.

Med en självklarhet och en oerhörd seghet, ja hjälte-

mod, tar kvinnan itu med att inrätta sitt nya ensamma liv. Hon övervägar någon gång att göra slut på allt, men svaret för djuren avhåller henne från det steget. Hon anstränger sig enormt. Allt måste hon lära sig. Kunskaperna hon tillägnat sig i sitt tidigare stadsliv tjänar inte mycket till.

Som ung flicka hade hon tillbringat somrarna på landet, och hågkomster från den tiden kommer nu till nytta. Hon kan allt bättre mjölka kon, slå hö, sätta potatis och bönor, såga och hugga ved, skjuta vilt och fånga foreller i bäcken.

Men fortfarande, efter två och ett halvt år ensam i skogen, och då hon börjar skriva sin redogörelse, vet hon inte hur länge en ko går dräktig. Och hon kommer heller aldrig att få veta. De gamla bondealmanackorna som fanns i jaktstugan och som hon läst om och om igen och som lärt

hennes så mycket, i dem stod ingenting om kors dräktighet.

Hon längtar efter att få veta, så mycket skulle hon behöva veta.

Undan för undan förvandlas hon. Det är en fascinerande och ganska kuslig utveckling vi för följa. Den vittnar om människans storhet, men också om hennes oerhörda sårbarhet och hennes dunkla djup som det kanske är bäst att inte helt utforska.

Hisnande insikter framställs av Marlen Haushofer på ett totalt chosofritt, ja ödmjukt språk.

Kanske är det därför det berör och rör så djupt.

Jag kommer ideligen på mig att i tankarna försätta mig i kvinnans situation. Hur hade jag handlat, hur hade jag klarat av det? Jag börjar iakttä djur på ett nytt sätt.

Om man tror på det skrivna ordet förmåga att förvandla, förändra och skaka om så är Marlen Haushofers VÄGGEN ett strålande bevis för detta.

Boken skrevs redan 1963 men gick inte "hem" då hos kulturetablissemangen, där emot fick den efter publiceringen 1968 i författarinnans hemland Österrike ett flertal höga litterära utmärkelser.

Av Hans Weigel betecknades den som "ett stort klassiskt mästerverk inom den västerländska berättarkonsten".

Vi får tacka förlaget Alba som äntligen gett oss boken på svenska och översättaren Per Erik Wahlund som på ett lyhört sätt överfört den till synes enkla prosan med dess många österrikiska inslag.

Nu väntar vi bara på flera översättningar av andra böcker.

För det finns fler mästerverk av Marlen Haushofer.

Erni Friholt

RECENSIONER

Anita Goldman:
Våra bibliska mödrar.
Bokförlaget Natur och Kultur, 1988.

Kvinnorna i Gamla Testamentet är inte fler än att vi minns dem från bibliska historien: Eva, Sara, Rebecka, Rakel och Lea, Mirjam, Rut. . . I övrigt är kvinnorna osynliga. Det föds till exempel inga döttrar i Gamla Testamentet. Men dessa få som vi känner namnen på:

Vilka var de egentligen? Angår de oss idag?

Anita Goldman har forskat i de bibliska kvinnornas historia. Hon visar oss att Bibelns kvinnoosyn, som har bidragit så mycket till att legitimera kvinnoförtrycket ända fram tills i våra dagar, bottnar i en kamp mellan olika religioner.

En manlig gud som kallades Jahve och hans anhäng-

are bekämpade en äldre religion där Modergudinnan dominerade. Hon var Moder Jord, hon skänkte liv, var kraften både i jorden och i livmodern. Denna gudinna dyrkades bland annat av sumererna, som bodde i Mesopotamien mellan Eufrat och Tigris.

Patriarken Abraham lämnade på Jahves befallning Mesopotamien tillsammans med sin hustru Sara. Abrahams son och sonson (Isak och Jakob) hämtade sina hustrur i det gamla landet (Rebecka, Rakel och Lea).

"De kom med sina kastruller och krukor, sina recept för mat och mediciner, sina traditioner och sin tro. De lämnade den äldsta och mest utvecklade civilisationen i världen för ett nytt och ännu helt oformat samhälle. De lämnade en jordbrukarkultur organiserad kring stora städer för att leva med nomadiserade fåraherdar i tält.

De lämnade de stora floderna för ett liv vid öknens rand. De lämnade tempel och torn för brinnande bus-

kar i öknen. De lämnade en kultur som känt till skrivkonsten i minst två tusen år. Och som utvecklat matematiken och astronomin, för att leva med analfabetiska herdar. De lämnade en civilisation där den kvinnliga principen dyrkats sedan urminnes tider för en okänd, könlös, men ändå distinkt manlig gud", skriver Anita Goldman.

Hon skildrar dessa kvinnor så de blir märkvärdigt levande för oss. De kom från en kultur där kvinnorna var självständiga, där moderns hus var familjens centrum. Kvinnorna bestämde själva vem de ville gifta sig med. Härifrån kom de till ett samhälle där kvinnans roll var att underordna sig. Ofta straffades de av den nya guden med mångårig barnlöshet, som Sara och Rakel.

Det gick upp många ljus för mig under läsningen av den här boken. Jag visste till exempel inte att myten om Adama och Eva och ormen går tillbaka till mesopotamisk mytologi, där det var vanligt att ormen, trädet och kvin-

nan avbildades tillsammans. Kunskapen i Edens lustgård gällde kunskapen om sexualiteten. I den äldre religionen var kvinnlighet nära förknippad med gudomlighet, fruktsamhet och sexualitet.

Höga Visan är också, enligt Anita Goldman, ett exempel på att kvinnorna minskades en annan tid, då kärleken var livsbejakande. Det är stora likheter mellan de urgamla mesopotamiska fruktbarskrifterna och Höga Visan.

Våra bibliska mödrar är en fascinerande bok. Anita Goldman har bott många år i Israel, och många känner säkert igen henne från reportage i Radio Ellen. Goldman bygger boken på ingående studier av både äldre och nyare forskning inom området, och hennes slutsatser verkar mycket övertygande.

Bibelns kvinnobild har lagt grunden för synen på kvinnor helt fram till våra dagar. Därför är detta en viktig bok, som dessutom är lättläst, spännande och välskriven.

Aase Bang

I Skee kyrka finns ett altarskåp från 1400-talet. De mytiska bilderna fick nytt liv när skåpet renoverades i fjol.

Lotta Scüllerqvist slutar som ansvarig utgivare av Vi Män från och med detta numret. Vi vill gärna tacka henne för många års osjälviskt slit med tidningen. Kriserna har varit många genom åren, men med entusiasm och kunnighet har Lotta gång på gång säkrat den fortsatta utgivningen. **Vi kommer att sakna dig, Lotta!**

Genomför 6-timmarskravet!

När jag för ganska många år sedan var med och startade en arbetsgrupp för kortare arbetstid, lärde jag mig mycket.

I gruppen läste vi allt vi kom över som gällde arbetstider. Hur det var förr då arbetstiden förkortades. När 8-timmarsdagen upprättades, när semestrarna infördes och så vidare.

Vi kom fram till att vanligt dagsarbete då för tiden inte skilde arbetare så långt från livegenskapen. Hade en arbetare bundit upp sig med dyr hyra, lån och så vidare, då måste han sköta sitt arbete. De som ivrigast slog ifrån sig tanken på 8-timmarsdagen vad de som tillhörde LO-folket.

MER BETALT?

Och jag tror att det är likadant idag. LO-folket förstår inte hur de ska överleva med 6 timmars arbetsdag, när de knappt lyckas med 8 timmar. Tanken att de ska ha mer betalt för sitt arbete har inte föresvävat dem. Istället tänker de på landets dåliga ekonomi och usla handelsbalans.

Och det kanske är en ädel tanke.

Själv anklagar jag mig också ibland. Hade inte jag som fackligt förtroendevald ombud pressat på mina tankar till medlemmar som jobbade deltid? Och som till och med var nöjda med det! Tanken slog mig när jag själv fick en ledig dag mitt i veckan.

LJUVLIG FRIHET

Det var av praktiska skäl. Jag jobbade varannan lördag-söndag, och på min lediga dag hade jag ofta fackliga uppdrag. Vi löste det så att jag fick alla onsdagar ledigt. Jag kände en ljuvlig frihet dessa onsdagar. Jag bestämde mig för tvätt dagar, frissan, besök hos vänner, inköp med mera.

Om alla människor jobbar 5-6 timmar om dagen så blir det fler jobb. Det är väl meningen att maskinerna som gör delar till robotar och annat, skall göra livet lättare för oss människor? Och inte stressigare för att kunna hålla robotens takt.

Att beskatta en robot, borde vara en självklarhet. Lika mycket i skatt som de personer den ersatt. Till lycka för oss alla.

Detta är ett av alla världens kvinnoförbund. De danska kvinnornas fyndighet har många uttryck.

Meningen skulle vara mer frihet på jobbet – mer jobb på fritiden – roligt och meningsfullt jobb, menar jag då. Det betyder också att det blir fler jobb åt dem som kan förmedla detta. Det roliga och nyttiga.

NÅT RADIKALT

Kulturen kommer att blomstra och kosta. Men något måste man dra in på. Och då tänker jag osökt på försvaret. (Varje vecka hör man ju hur dåligt vårt försvar är, planeringen, bevakningen, utbildningen – allt är uruselt). Trots alla miljarder varje år. Det är lika bra att göra något radikalt. Som när varven skrotades, eller när gruvdriften lades ner eller skogsindustrin minskades.

Skrota försvaret!

Använd pengarna till något bra!

Ingen vill ju ha krig, låt oss lita på varandra istället, och låt de stamanställda gå och pula med skrotningen tills de pensioneras. Satsa på tullverket, civilmotståndet och gammaldags moral. Allt vad I viljen och så vidare. Om det är ett gott land som vi älskar så värnar vi om det också.

Zaida Hagman

HOPPA I FALLSKÄRM

Att jag kunde våga hoppa ut i livet.
Jag tog ju för givet att allt var redan skrivet men arbetet en plåga.

Alla skulle fråga vad har du nu då blivit?
Har verkligheten glidit helt från dig, i din frihet?
Hur visas din förmåga?

Mitt hår har börjat gråna och hårt har jag det rivet, och mina händer vridet och till förtvivlan drivet.
Oh, slockna ej min låga.

Zaida Hagman

Kvindeligt Arbejderforbund i Danmark

Abortdemonstrationer

I Väst-Tyskland demonstrerade i juni tusentals kvinnor mot ett lagförslag som skulle göra det ännu svårare för kvinnor i Förbundsrepubliken att få abort. En rad kvinnoorganisationer och fackföreningar krävde att lagförslaget skulle dras tillbaka, och de lyckades.

På Irland är aborter fortfarande förbjudna, därför reser varje år tusentals irländska kvinnor till England, trots att det är dyrt. Men nu hotas denna utväg från två håll. Dels ligger det ett förslag i det brittiska parlamentet om att förkorta tiden då det ska vara möjligt att genomföra en abort (och det får allvarliga konsekvenser för kvinnor från Irland och Spanien), dels har den irländska regeringen förbjudit all information om aborter, och stängt rådgivningsbyrån som fanns i Dublin.

Gränssamarbete

Ett unikt gränsmöte har ägt rum i Europa. Det franska kvinnoförbundet bjöd in kvinnor från Väst-Tyskland, Belgien och Luxembourg. De protesterade mot nedläggningen av stålverken i området, som har lett till att tusentals människor har blivit arbetslösa. De underströk vikten av samarbete för att kunna hejda upprustningen, säkra jobben och skapa ekonomisk och kulturell utveckling inom regionen.

Fler lär sig läsa

Många av SKV:s systerorganisationer inom KDV (Kvinnornas Demokratiska Världsförbund) tar aktivt del i kampen mot analfabetismen. Det sker ofta med stöd från UNESCO. Nu har KDV invalts i UNESCO:s arbetsgrupp för analfabetisering. Det kommer att betyda en ökad insats från KDV:s sida för att lära kvinnorna i tredje världen att läsa och skriva.

Människoförakt och våld hör till vardagen i Israel

Vi har tidigare berättat om de spännande föreläsningar och seminarier som arbetsgruppen kring "Fredsarbete i Mellanöstern" under ett års tid (februari 1987 – mars 1988) anordnade i Göteborg.

*Det planerade seminariet på Västbanken, där svenska kvinnor skulle få tillfälle att träffa palestinska och israeliska kvinnor, gick tyvärr inte att genomföra på grund av den spända situationen därnere. Men **Thyra Spångberg** från IKFF, **Margaretha Mannheimer** från Kvinnor för Fred och **Evy Andrén** från SKV fick tillfälle att göra en studieresa.*

Här följer Evys rapport från resan:

Vårt besök i Israel både förtjuste och förskräckte. Det är lätt att beskriva det som förtjuste. Jerusalem, denna underbart vackra och intressanta stad, är värd ett besök. Tel Aviv vid Medelhavet, Jeriko, en av världens äldsta städer, Nasareth – alla välkända platser i ett vackert land.

Men så fyllt av egenmäktig våld, av människoförakt och av till synes olösliga komplikationer.

Redan vår första promenad gav oss en bild av ett land i kris. Två indiska judar, en man och en kvinna, stod utanför Internationella presscentret med plakat där de beskrev sin situation som orientalska judar i Israel. Från att ha lämnat en relativt bra levnadsnivå i Indien, gick de nu för tredje året utan arbete i sitt nya hemland. Vi tre var de enda som tog någon notis om dem. Vid vårt samtal kom det fram att de var utblottade och som ett desperat försök att få uppmärksamhet för sin situation stod de där.

I den gamla staden var gatulivet myllrande trots att alla palestinska basarer var stängda. En basarägare släppte in oss i sin affär sedan han noggrant kontrollerat att inga israeliska militärer eller poliser fanns inom synhåll. Han drog ordentligt igen dörren bakom oss, och berättade att man inte fick ha öppet. Dock var det oklart för oss om den förbjudande parten var israelerna eller den palestinska motståndsledningen.

DICIPLINERAT UPPROR

Upproret som började spontant, har idag helt klart en ledning och är mycket disciplinerat. Detta förskräcker israelerna. Men något komiskt kunde det synas att när palestinierna öppnade sina bodar,

fick de order att stänga dem, och gatorna kunde spärras av. Men när bodarna hölls stängda, beordrades man att öppna. Ja, de bröts ofta upp med verktyg av militären.

Med jämna mellanrum drog militärpatruller genom de smala gatorna och gränderna i den östra delen av staden. Unga arroganta israeler med vapen i händerna fick turister och palestinier att dra sig utmed väggarna. Vapnen fanns också med, ofta handburna, när soldaterna åkte som passagerare med bussar och spårvagnar.

Vi träffade en mängd människor, både israeler och palestinier. **Ada Tandler** från KDV:s israeliska organisation tog oss med till en demonstration där människor i alla åldrar, både judar och araber, demonstrerade mot ockupationen av Västbanken. Med en flera hundra meter lång banderoll markerade de den gamla gränsen, och med textade plakat krävde de upphävande av ockupationen.

Vi tog oss också till Paris Square, där varje fredag kl 13 "Women in black" har en demonstration, och slöt oss till de 60-70 kvinnor som, klädda i svart, stod på muren runt platsen med sina plakat. "Stop the occupation", "Hoot twice if you agree" ("Tuta två gånger om du instämmer") och andra paroller. Många tutade, men några slängde apelsiner.

Flera av kvinnorna från gränsdemonstrationen fanns också här. Vi träffade Daphna, ensam mor till två små barn. Hon ansåg att den militära styrkedemonstration man idag tillämpar i Israel är en belastning. Man kommer att förlora goodwill ute i världen. Magdalena var en annan av de judiska kvinnorna som vi mötte. Hon var keramiker med en char-

Varje fredag samlas ett sjuttioital svarklä

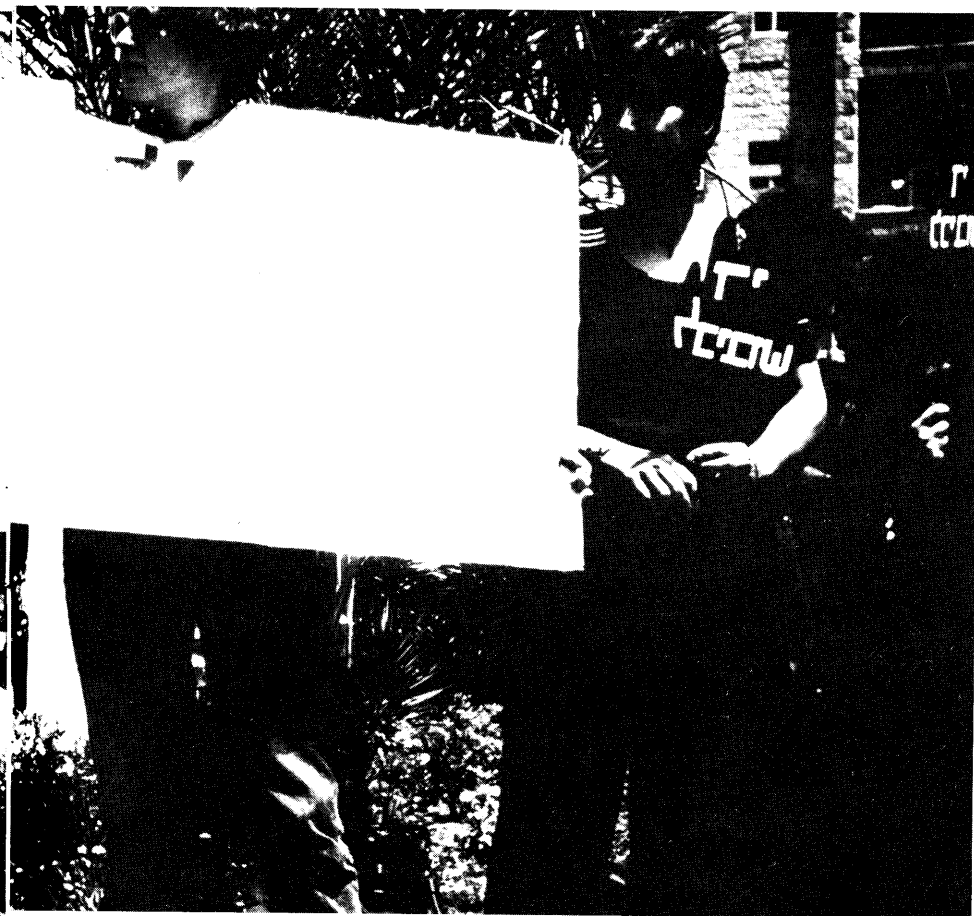
mig liten butik som samtidigt var lunchrestaurant. En klok och självständigt tänkande kvinna, medlem i flera fredsorganisationer.

OLIKA ORGANISATIONER HJÄLPES ÅT

Redan hemma hade vi skaffat oss kontakter i Tel Aviv. Maya, ledamot av IKFF:s styrelse i Israel, tog emot oss i sitt hem. Hon var en orädd, kunnig kvinna, lärare med många palestinska elever. Hon arbetade energiskt för förståelse mellan Israels olika invånare och för att överbrygga klyftorna. En organisation hon arbetade med, "Bridge for peace" ("Fredsbron"), gjorde skäl för sitt namn. Hon tog oss med en kväll till ett möte med ett tiotal freds- och samarbetsorganisationer. De planerade en aktion i juni. Man skulle hjälpas åt att återuppbygga ett hus som militären raserat för en palestinsk familj.

Maya tog oss också till Jaffa. Här sammanträffade vi med en grupp araber, män förstas. De flesta högutbildade, arkitekter, advokater, men också folk från fakköreningar och en tryckeriarbetare. Man diskuterade möjligheten att ge ut en tidning för att upplysa folk om vad som var på gång.

Jaffa är en mycket vacker del av Tel Aviv som ligger alldeles vid havet. Den

klädda kvinnor på ett torg i Jerusalem. De bär alla plakater och parollerna är många.

bebos av araber, men kanske inte länge till. Myndigheterna vägrar att rusta upp och underhålla husen och gatorna. De som bor där får heller inga medel att själva klara den saken. Förfallet syntes på såväl gator som hus. Med förfallet kommer hopplösheten och därmed missbruk av olika slag. Man befarade att Israel skulle köra ut araberna. Motiveringen är alltid att området inte sköts av de boende. Just detta området är mycket eftertraktat av rika israeler, med möjligheter till vacker havsutsikt och yachthamnar och segling.

I Nasareth träffade vi borgmästaren, en enkel man som berättade om de bösättningar som judiska familjer nu börjar göra i området.

Vi blev mycket imponerade av de kvinnor vi mötte i Östra Jerusalem. Chada var generalsekreterare för en vänsterorganisation som arbetar för hjälp till flyktingläger och fångläger. Deras källarlokaler var bemängda med insamlade kläder och skor, garn och färdigstickade ylleplock som skulle levereras dit det behövdes. De svarade för hjälp till arbetande mammor, hjälpte till på det arabiska sjukhuset och tjänstgjorde som kontakter i olika sammanhang.

Nahal tog oss med till det arabiska sjukhuset, fullbelagd av människor som fallit offer för militären. Slagna, beskjutna

med gummikulor och tårgas. En 14-årig pojke låg helt förlamad sedan han avsiktligt körts över av militärfordon.

Sjukhuset var rent och funktionellt, men primitivt efter svenska förhållanden. Vi var alla mycket imponerade av det man trots brister utträttade där. Speciellt sedan vi fick höra att många sjuka måste hämtas i stängda områden där de kanske legat flera dagar innan de kunde tas till sjukhuset. Såsom fallet var med den 14-åriga pojken. Man hade nu planer på att med medel utifrån få en ambulans utrustad.

VARENDA SKOLA STÄNGD

Vi såg också ett daghem, men för tillfället fanns där endast fyra-fem barn. Men så var ju varenda skola och offentlig institution på Västbanken och i Östra Jerusalem stängda.

Tårgasen, som så många drabbats av, är ett kapitel för sig. Den är speciell och provas nu med palestinier som offer. Människor blir sjuka och blinda av den. I de fall då man skjuter in gasen i husen och sedan inte släpper ut människorna därifrån, har det hänt att barn dött och havande kvinnor fått missfall. Hylsorna till gaspatronerna är märkta "Pennsylvania USA 1988".

En av Ghadas kamrater tog oss till Ramallah på Västbanken. Där träffade vi

offer för tårgasangrepp och slagna människor i alla åldrar. Många helt oskyldiga, till exempel mödrar som försökt skydda sina barn undan militärens batonger.

Vi gjorde ett försök att med hjälp av Nanal och en kvinna från lägret ta oss in till en familj i Al-Amari-lägret i Ramallah. Utanför lägret patrullerade israelisk militär på gatorna och på taken. Sedan vi passerat en barrikad av tunnor och ett "ingenmansland" där några män försökte besegra ett sopberg med hjälp av spadar och en liten lastbil, och gått genom ännu en spärre av plåttunnor, stod vi på huvudgatan inne i själva lägerområdet, omgivna av barn i alla åldrar.

Några halvvuxna pojkar höll oss tillbaka och hindrade oss att gå vidare. "Go home, Israel" och "Jews get out" ropade man åt oss, och småsten från slangbågar ven omkring oss. Våra följeslagare försökte högröstat men förgäves förmå dem att låta oss passera. Med förstenade ansikten och hårda ögon observerade de varje rörelse vi gjorde. Vi kom aldrig till vårt mål. Men genom att omfamna gamla och unga och bjuda på koler hoppas jag att vi fick dem till att förstå att vi var vänner.

DE UNGA – EN FÖRLORAD GENERATION

Hur kunde vi fördöma? Barn som sett nära och kära förödmjukas och trampas på. Borde vi inte utan vidare förstå skälen till deras misstro. Men vad kommer en förlorad generation att betyda för framtiden? Detta gäller i lika hög grad de beväpnade unga israelerna. Tuffa, arroganta, med herrefolksmentalitet, men med rädslan på lur bakom de mörka ögonen.

Vi sökte fredskrafter i Israel. Visst finns de. Vi hörde om 36 olika fredsorganisationer. Vanliga tänkande människor vill leva i fred. Visst finns människor beredda till kompromisser, och sådana som väntar på tillfälle att få bygga upp detta underbara land. Som vill göra det möjligt för såväl judar som araber och palestinier att leva som vänner såsom man gjort i århundraden. Som vill ge palestinier den rätt till självbestämmande i sitt land som de kräver och som den övriga världen alltmer stödjer. Men det är bråttom. Hinner man?

*Text och foto:
Evy Andrén*

KDV:s rådsmöte i Basel

Kvinnornas Demokratiska Världsförbund hade 27-29 maj 1988 rådsmöte i Basel, Schweiz.

Basel är en stad med omkring 260.000 invånare, varav nästan en tredjedel (80.000) arbetar inom den kemiska industrin!

Vi fick veta att det förekom stora demonstrationer efter Sandoz-skandalen, men arbetarna varken deltog eller välkomnade dessa (jämför Bofors i Sverige). Vi insåg med all önskvärd tydlighet det stora beroendet och bundenheten till storindustrin som Schweiz', liksom hela Europas folk, befinner sig i.

Vanligt vatten finns inte att dricka på offentliga lokaler. Rätt som det är varnas befolkningen i Holland för att dricka vattnet, då återigen någon fabrik längs upp längs Rhen, i Schweiz eller Tyskland, använt floden som kloak.

Tyvärr och konstigt nog, togs miljöfrågorna inte upp i någon större omfattning på mötet.

Vi var mellan 30-40 deltagare från 26 länder. Från KDV hade generalsekreteraren Mirjam kommit, liksom "trojkanen" Helga och Valerie, som vi också mött tidigare i Sverige.

Frågorna som diskuterades var de nationella organisationernas utveckling och framtid, KDV:s dito, samarbetet mellan KDV och de nationella organisationerna, samarbets- och arbetsformerna. KDV:s attraktionskraft och hur den kan stärkas, hur vi ska kunna få flera yngre medlemmar och hur vi ska kunna utveckla den internationella solidariteten. Förslag som KDV skulle arbeta vidare på utarbetades. Andra diskussionsämnen var avrustning, fredsfostran, förtroendebyggande, fiendebilden, kopplingen mellan frågor om kvinnors rättigheter med frågor om fred och nedrustning samt om framtiden, vilka aktiviteter som är planerade eller skall/bör/kan arrangeras gemensamt.

Mirjan angav riktlinjen redan i sitt inledningsanförande: -Alla nuvarande problem skriker efter globalt samarbete. ... För KDV:s del önskar man mera material om kvinnors situation och arbete i varje land, dels till bulletinen, dels som underlag för KDV:s deltagande i FN, där KDV har konsultativ status i ECOSOC.

Man vill också ha tips på experter/föreläsare, och ett stort möte med andra organisationer nästa år om miljön. EG-kvinnorna var måna om att snarast anordna något om hur kvinnorna kommer att drabbas av den "öppna gränsens" politik.

KDV stöder detta, men anser att initiativet måste komma från medlemsorganisationerna själva. Vid ett sådant möte skulle också de stora problemen med all överskottsmat i EG-länderna som bränns eller förstörs på annat sätt idag, tas upp.

Genomgående handlade samtalet om samarbete med andra organisationer, erfarenheter man hade gjort, betydelsen av att vara öppna, använda sig av nya arbetsmetoder, ha fantasi, använda sig av kulturen, uppsöka kvinnorna där de är, ta upp frågor som intresserar dem.

Baselrapportör:
Erni Friholt

Foto: Monica B:son

Med ansiktet mot folket

Nicaraguas kvinnoförbund AMNLAE, fyllde 10 år i fjol. Man firade med utställningar, workshops, föredrag mm. Och så, naturligtvis, denna för Nicaragua så typiska företeelse, en DE CARA AL PUEBLO: Med ansiktet mot folket.

Det är ett öppet forum där landets ledare möter och diskuterar med olika sektorer av befolkningen. Denna gången alltså med kvinnor. Detta De Cara el Pueblo, där president Daniel Ortega deltog, blev ett i maratonsstil, som än en gång bevisar att kvinnorna i detta land minsann har saker att säga och debattera.

MOT AMNESTI

De som begärde ordet talade om fattigdomen, om hur kriget drabbar dem, om varubristen och sjuka barn. Men också om att de vill vara med i försvaret av fosterlandet och jag tror inte det var någon talare som uteslöt att på det bestämdaste ta ställning MOT total amnesti.

Det var det genomgående temat och gav en klar bild av den militans som en stor del av Nicaraguas kvinnor står för. Hur kan man låta bli att älska dem där de reser sig och med glöd i blicken och självsäker stämma talar om sina mobiliserade söner, hur mycket de respekterar sina ledare och hatar contras men med samma röst kritiserar en massa saker i samhället?

EJ ABORT

Det ska i rättvisans namn sägas att många ståndpunkter som kom fram inte sammanfaller med AMNLAE:s program. De säger t.ex. att i dagens läge kan man inte kräva fri abort. Och att kvinnofrågorna måste vara av sekundär betydelse förstå man av deras tonvik på produktion- försvar.

Det är helt klart att landets läge är sådant och att det är det viktigaste men i ett sådant "macho-land" måste dessa rena kvinnofrågor få en framskjuten plats.

Och kan man tala om revolutionens framsteg om inte kvinnans rättigheter respekteras? Som kvinna, som medmänniska, som arbetare... LEVE NICARAGUAS KVINNOR.

Berit Hernandez, SKV:s
representant i Nicaragua

Svindlande höjder i Barcelona

På seminariet i Barcelona den 4-7 maj diskuterades bl a:

- Situationen på arbetsmarknaden för unga kvinnor.

- Hur vi ska kunna garantera unga kvinnor att likvärdigt kunna ta del i- och vara med och besluta om samhälle, ekonomi m.m.

- Jämlikhet när det gäller studier och arbete.

Huvudsponsor var FN-förbunden världsfederation plus kristna- student- freds- och kvinnoorganisationer, däribland KDV.

Ett tjugotal kvinnor var närvarande, vilket var en misräkning för arrangörerna, som räknat med betydligt fler deltagare. Exempelvis var det bara jag från Skandinavien.

Det var första gången som jag reste ensam på ett internationellt seminarium så det var både spännande och lite nervöst. Jag var först att anlända till hotellet. När de andra delegaterna anlände blev mitt rum, som jag delade med en mycket trevlig tjekiska, snabbt en samlingsplats.

Första dagen blev vi av de spanska kvinnorna bjudna på en busstur upp i bergen utanför Barcelona. Det var svindlande! Mat och dryck bjöds på ett världshus ute på landet, och ett besök på en vinodling.

Andra dagen öppnades seminariet av Barcelonas borgmästare på Fondation Miró, i ett konstcenter. Vi skulle diskutera de tre frågorna punktvis, sedan konkretisera dessa och komma med förslag om förbättringar.

Det togs upp många aspekter om unga kvinnor situation. Bland annat attityder - kulturella synsätt - våra egna psykologiska hinder - (klarar jag av ett typiskt manligt yrke?), t.ex.

Orättvisor som den ökande rasismen i Frankrike där kvinnor kan ha svårt att få arbete på grund av sitt utseende, diskuterades.

Men det fanns också positiva nyheter - exempelvis från Österrike där man anordnar ett sommaruniversitet för kvinnor.

Internationella studentorganisationen (IUS) ska nu kraftfullt ta upp frågan om unga kvinnors situation.

FN vill ha en "sub"-kommission när det gäller att tillvarata unga kvinnors rättigheter.

Jag tyckte seminariet var intressant och givande, men vi kunde ha varit ännu effektivare. På dagen hade vi paus i 2 timmar som för det mesta blev ännu längre eftersom alla delegaterna skingrades för att inta middag på olika håll. Vi skulle också kunna arbeta i grupper, då hade det varit lättare för alla att komma till tals. Det är ju så att vi alla har likartade problem och när fyrtio kvinnor säger ungefär samma sak, blir de ju upprepningsar.

I mitt tal tog jag bland annat upp ungdomsarbetslösheten, att få kvinnor arbetar med tekniska yrken, och invandrarproblemen. När jag berättade om att pappor kan vara hemma och ta hand om barnen blev alla väldigt nyfikna. Det är ju något som knappast existerar någon annanstans.

Sista dagen ägnades åt att sammanställa rekommendationer från vårt seminarium. Vi sände dessa till FN-UNESCO - samt till våra länders regeringar.

Lotta Karlsson
SKV-Olofström

Rapport Från Gesunda

Att vår trevliga Gesunda-stuga inte finns mer, vet förmodligen alla vid det här laget.

En solig klar och vacker sensommar dag i slutet av augusti stod jag invid de hopfallna resterna av förbrända stockar och några som ännu står upprätta kvar.

Det var beklämmande.

Men i alla sammanhang bryter sig livet fram med kraft och styrka. I askan av det som en gång var vårt golv spirade klöver och björksly. Och på den översta av de kvarvarande stockarna satt en grå och vit katt och slickade sina sotiga tassar.

Mina kära vänner. Misströsta inte! Stugan kommer att resa sig som en fågel Fenix ur askan. Till våren står den förmodligen på sin plats.

Då har vi säkert också den dusch installerad som många har saknat den tid de varit hyresgäster. Så framåt jul kan Ni börja höra av Er igen.

Till dess, ha det bra och se fram mot kommande ferier i vårt Gesunda.

Evy Andrén

KVINNOLIV I FÖRÄNDRING

- 17 veckors kvinnokurs våren -89 -

Vi studerar och diskuterar: Kvinnors arbete, kärlek och politik i går, i dag och i framtiden. Vi skapar också.

Kursen är viktig i synnerhet för kvinnopolitiskt och jämställdhetsaktiva. Du kan söka vuxenstudiestöd, före 15/10, eller studiemedel.

KONTAKTA BONA FOLK-
HÖGSKOLA 0141/211 00.

Svenska kvinnors vänsterförbund

Postgiro 50 50 95-0. Insamlingskonto 5 13 23-4

Barnängsgatan 23
116 41 STOCKHOLM
Tel. 08-40 92 05

(Tisdag och torsdag kl 13.00-15.00)

Linnégatan 21
413 04 GÖTEBORG
Tel. 031-14 40 28

(Måndag-fredag 10.00-15.00)

SKV är partipolitiskt obundet och verkar för ett demokratiskt samhälle med en ekonomi som inte bygger på profit utan på människors behov, ett samhälle fritt från alla former av förtryck. Förbundets målsättning är

- Att verka för jämlikhet mellan kvinnor och män och för kvinnornas deltagande på alla områden av det ekonomiska, sociala och politiska livet, samt att verka för ett socialt och ekonomiskt rättvist samhälle där alla har ett meningsfullt arbete.
- Att verka för ett samhälle där alla barn och ungdomar kan känna trygghet och har lika värde, och där de tillförsäkras fysisk och psykisk hälsa, och ges samma utbildningsmöjligheter.
- Att verka för fred, allt framtidsarbetets grundval – mot krig och imperialism, krigens främsta orsak. Förbundet vill verka för allmän och total nedrustning.
- Att verka för skydd av vår egen och framtida generationers miljö, för ett resursbevarande samhälle som tar hänsyn till människors verkliga behov och sambanden i naturen.
- Att verka för solidaritet mellan folken, för folkens nationella oberoende, för de förtrycktas befrielsekamp, för en värld fri från varje form av ekonomiskt, politiskt, socialt och kulturellt förtryck, mot fascism och rasism.
- Att bekämpa all kommersiell exploatering av såväl vuxna som barn

* * * * *

SKV har i korthet följande historia. 1914 bildades Föreningens Frisinnade Kvinnor under parollen: Mot krigspsykos, för demokrati och kvinnors likställighet. År 1931 utvidgades förbundet så att ett samarbete blev möjligt mellan alla kvinnor som önskade en samhällsutveckling i vänsterriktning. Då fick förbundet sitt nuvarande namn.

År 1946 anslöts Svenska Kvinnors Vänsterförbund till Kvinnor-

nas Demokratiska Världsförbund. (Womens' International Democratic Federation, WIDF).

KDV har 138 anslutna organisationer i 124 länder med flera hundra miljoner medlemmar. KDV har konsultativ status hos FN:s ekonomiska och sociala råd samt hos UNESCO. Denna status innebär rätt att yttra sig vid sammanträden och att framlägga egna förslag.

SKV-avdelningar

Arvika

Brita Tener
Högsvägen 4
671 00 Arvika

Ambjörby

Ellen Eriksson
Box 414
680 52 Ambjörby
Tel. 0563/802 32

Deje-Förshaga

Monica Ranung
Geijersgatan 26 D
667 00 Förshaga
Tel. 054/705 34

Finspång

Anna-Lisa Göransson
Grytölsvägen 24
612 00 Finspång

Göteborgsdistriktet

Zaida Hagman
Regnvädersgatan 4
417 32 Göteborg
Tel. 031/54 19 94

Bjurslätt

Harriet Engman
Långströmsg. 50 A
417 25 Göteborg
Tel. 031/53 66 96

Centrala avd i Göteborg

Evy Andrén
Barytongatan 4
421 38 Göteborg
Tel. 031/47 40 02

Mölndal

Gunhild Johansson
Storgatan 26
431 31 Mölndal
Tel. 031/27 71 04

Gävle

Inger Johansson
Hamiltongatan 32
802 20 Gävle

Huskvarna

Ingrid Nilsson
Hagstengatan 5 A
561 34 Huskvarna
Tel. 036/13 74 55

Karlshamn

Sonia Karlsson
Pl 1049
290 72 Asarum
Tel. 0454/291 60

Karlstad

Siv Dahlgren
Mellqvistvägen 1
663 00 Skoghäll
Tel. 054/239 15

Katrineholm

Gunnel Rudin
Storgatan 46 A
643 00 Vingåker
Tel. 0151/122 00

Kramfors

Marie Sölvebring
Svanö 1764
870 40 Lunde

Linköping

Sonja Wahlstein
Ekelundsgatan 5
582 63 Linköping
Tel. 013/13 08 48

Ljunghy

Elsmarie Edström
Olofsgatan 26 B
341 00 Ljunghy

Luleå

Agnes Wennberg
Vinkelgränd 1
951 41 Luleå
Tel. 0920/195 34

Lund

Astrida Svensson
SKV-Lund
Box 1208
221 05 Lund
Tel. 046/14 94 04

Malmö

Anna Landberg
Bildesgatan 1
211 57 Malmö
Tel. 040/23 40 76

Örebro

Marie Wikner
Åsbyvägen 7
703 75 Örebro

Olofström

Carina Gillberg
Snöbärsvägen 12
293 00 Olofström
Tel. 0454/400 77

Piteå-Munksund

Siri Aldrin
Strandvägen 5
941 00 Piteå
Tel. 0911/372 76

Södertälje

Ulla Ringström
Högäsvägen 39
151 31 Södertälje
Tel. 0755/649 62

Skellefteå

Barbro Wiklund
Fäbogan 5
931 56 Skellefteå
Tel. 0910/885 47

Skövde

Karin Sandelin
Mariestadsvägen 75
541 00 Skövde

Stockholms södra förorter

Eva Danielsson
Mariestadsvägen 8
121 50 Johanneshov
Tel. 08/49 57 00

Stockholms innerstad och norra förorter

Gerd Thambert
Åsögatan 170:1
116 32 Stockholm
Tel. 08/41 46 51

Spånga

Kersin Juneberg
Cervins väg 17 B pl 5
163 58 Spånga
Tel. 08/760 11 72

Uppsala

Gunilla Öhman
Flogstaväg 154
752 63 Uppsala
Tel. 018/46 06 84

Förbundsordföranden:

Aase Bang
Herrgårdsgatan 12
652 24 Karlstad
Tel. 054/18 99 61

Evy Andrén
Barytongatan 4
421 38 Göteborg
Tel. 031/47 40 02

Erni Friholt
Stocken 2127
440 80 Ellös
Tel. 0304/512 15

Svenska Kvinnors Vänsterförbund
Barnängsgatan 23, 116 41 Stockholm
Tel. 08-40 92 05
Jag vill veta mer om SKV ☐
Jag vill bli medlem i SKV ☐

vi människor
Svarspost
Kundnummer 15999014
100 61 Stockholm

Frankas ej
Vi människor
betalar portot

Namn

Adress

Tel.

Medlemsanmälan skickas till kontoret i Göteborg:
Linnegatan 21, 413 04 Göteborg

